

Друхівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів

ТИЖДЕНЬ

української

мови та літератури

2019 рік

УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

ВІЩУЮТЬ, РЕЧУТЬ,
РОЗМОВЛЯЮТЬ, ОПОВІДАЮТЬ,
ТЕРЕВЕНЯТЬ, ПАТЯКАЮТЬ, ЦІДЯТЬ,
ГАЛАКАЮТЬ, ШВАРГОТЯТЬ, ТВЕРДЯТЬ,
БАЛАКАЮТЬ, БОВКАЮТЬ, ЩЕБЕЧУТЬ,
ЛЕПЕЧУТЬ, БЕСІДУЮТЬ, ГОВОРЯТЬ,
ГОМОНЯТЬ, КАЖУТЬ, СВІДЧАТЬ,
ГУТОРЯТЬ, ТЕРЕВЕНЯТЬ,
ВИСЛОВЛЮЮТЬСЯ,
МОВЛЯТЬ

!!!

МИ - УНІКАЛЬНІ!

ЗМІСТ

Вступ.....	4
План тижня української мови та літератури.....	6
Цікаво знати! (до Міжнародного дня рідної мови).....	7
Цікаві факти про українську мову.....	10
10 сучасних книг про українське мовлення та правопис.....	12
Розгадування ребусів.....	15
Написання диктанту учнями 9-11-х класів «Україна в нас одна».....	18
Шкільний етап конкурсу читців-декламаторів «Живи, Кобзарю, в пам'яті людській».....	19
Всеукраїнська українознавча гра «Соняшник».....	21
Участь учнів 5-10-х класів у онлайн-конкурсі «Садок вишневий коло хати» на освітній платформі «Всеосвіта».....	22
Заходи вчителів української мови та літератури	
Андрощук Марія Савеліївна	
Конкурс веселих та кмітливих «Українські казки, міфи, легенди, загадки, прислів'я» (5 клас).....	23
Інтелектуальна гра «Калейдоскоп» (6 клас).....	27
Відкритий урок «Правопис прикметників. Тренувальні вправи».....	31
Лінгвістична гра «Як ми говоримо» (11 клас).....	32
Мудра Ніна Іванівна	
Філологічний брейн-ринг (7 клас).....	36
Вікторина «Юний мовознавець» (8 клас).....	39
Інтелектуальна гра «Найрозумніший» (10 клас).....	42
Цимбалюк Людмила Іванівна	
Мовна вікторина «Подорож океаном рідної мови» (5,6 класи).....	46
Інтелектуальна гра «Мовний крос» (9 клас).....	53
Перегляд презентації про життя та творчість Т.Г. Шевченка.....	60
Участь учнів 9 класу в онлайн-олімпіаді з української мови на освітніх платформах «Всеосвіта», «На урок».....	61
Конкурс «Грамотій».....	62
Гра «Спробуй переклади».....	63
Штемпель Людмила Володимирівна	
Шевченківське свято «Будеш, батьку, панувати, поки живуть люди».....	64
Підсумки проведення тижня української мови та літератури.....	73

ВСТУП

У сучасному закладі освіти на фоні згасання інтересу до навчання все більшого значення набувають форми й методи активізації пізнавальної діяльності школярів. Вони мають сприяти формуванню в учнів мотивації до навчання, створенню умов для активного самостійного набуття загальнонаукових та професійних знань, умінь і навичок, забезпечувати високий рівень активності в навчально-пізнавальній діяльності. Хоча на уроках української мови та літератури на даний час використовується багато різноманітних активних форм, методів і прийомів, реалізувати їх не завжди вдається через брак часу й інші причини. Саме тому актуальним є питання активізації пізнавальної діяльності учнів у позакласній роботі з української мови та літератури.

Використання різноманітних методів активізації під час позакласної діяльності сприяє впровадженню технології особистісно орієнтованого навчання та забезпечує особистісну спрямованість кожного заходу. Основними факторами, які сприяють розвитку активності й творчості учнів, є професійний інтерес, нестандартність навчально-пізнавальної діяльності, змагальність, ігровий характер занять, емоційність і проблемність. Усі ці складові властиві позакласній роботі з української мови та літератури. Найбільше форм і видів позакласної діяльності можна побачити під час тижня української мови та літератури.

Різноманітні форми й види позакласної роботи можуть проводитися в закладі як самостійні заходи. Проте краще, якщо вони будуть об'єднані та внесені до плану тижня української мови та літератури. Проведення тижня сприяє підвищенню інтересу до предмета, акцентує увагу на значенні й перспективах розвитку мови та літератури як наук тощо.

Основне завдання тижня полягає в тому, щоб у ньому взяло участь якнайбільше школярів. Тому про підготовку до нього має знати весь заклад. Яскраві оголошення, завдання класам – все це має привертати увагу учнів задовго до проведення предметного тижня і спонукатиме їх узяти участь у заходах.

Вчителі-предметники заздалегідь складають план проведення тижня, визначають відповідальних за кожний захід, розподіляють обов'язки, складають тексти вікторин, конкурсів, доповідей, повідомлень. На кожен день тижня плануються конкретні заходи. Для зручності можна спланувати таким чином: понеділок – конкурси, вівторок – день теоретичної інформації, середа – екскурсійний день, четвер – день інтелектуальних ігор і т.д. Тиждень української мови та літератури доцільно влаштовувати раз на рік, бажано в другому семестрі (березень). Програмою мають бути охоплені всі класи. Під час тижня випускаються стіннівки, усні й письмові журнали на філологічну тематику. Активних учасників відзначають грамотами тощо.

Мета тижня:

- ✦ активізувати та поширити раніше набуті знання з української мови та літератури;
- ✦ збагатити словниковий запас;
- ✦ розвивати творчі здібності, естетичні смаки, мовлення і мислення учнів;
- ✦ сприяти формуванню високоморальної особистості;
- ✦ виховувати повагу та любов до української мови, розуміння її краси.

*Мова – засіб, та не тільки спілкування,
це культура, етикет та виховання.*

Девіз тижня:

План
проведення тижня
української мови та літератури
04.03 – 11.03.2019 року

№ п/п	Тема заходу	Дата	Клас	Відповідальні
1.	Відкриття тижня. Ознайомлення з планом роботи на тиждень	04.03	5-11	Вчителі укр.мови
2.	Розгадування ребусів, кросвордів, вікторин	Протягом тижня	5-11	Вчителі укр.мови
3.	Написання диктанту «Україна в нас одна» до Міжнародного дня рідної мови	21.02	9-11	Вчителі укр.мови
4.	Мовна вікторина «Подорож океаном рідної мови»	21.02	5, 6	Цимбалюк Л.І.
5.	Шкільний етап конкурсу читців-декламаторів «Живи, Кобзарю, в пам'яті людській»	22.02	2-11	Вчителі укр.мови
6.	Участь в онлайн-олімпіаді з української мови на освітніх платформах «Всеосвіта», «На урок»	27.02, 04.03	9	Цимбалюк Л.І.
7.	Участь у Всеукраїнській українознавчій грі «Соняшник»	04.03	2-11	Вчителі укр.мови
8.	Філологічний брейн-ринг	04.03	7	Мудра Н.І.
9.	Усний журнал «Як ми говоримо»	05.03	11	Андрощук М.С.
10.	Вікторина «Юний мовознавець»	05.03	8	Мудра Н.І.
11.	Інтелектуальна гра «Найрозумніший»	05.03	10	Мудра Н.І.
12.	Інтелектуальна гра «Мовний крос»	05.03	9	Цимбалюк Л.І.
13.	Інтелектуальна гра «Калейдоскоп»	06.03	6	Андрощук М.С.
14.	Конкурс веселих та кмітливих «Українські казки, міфи, легенди, загадки, прислів'я»	07.03	5	Андрощук М.С.
15.	Відкритий урок «Правопис прикметників. Тренувальні вправи»	07.03	6	Андрощук М.С.
16.	Перегляд презентації про життя та творчість Т.Г. Шевченка	07.03	9	Цимбалюк Л.І.
17.	Шевченківське свято «Будеш, батьку, панувати, поки живуть люди»	07.03	5-9	Штемпель Л.В.
18.	Участь в онлайн-конкурсі до Дня народження Тараса Шевченка «Садок вишневий коло хати» на освітній платформі «Всеосвіта»	11.03	5-11	Вчителі укр.мови
19.	Підсумки тижня, відзначення та нагородження активних учасників тижня	11.03	5-11	Вчителі укр.мови

21 лютого Міжнародний день рідної мови

**Солов'їну, барвінкову,
Колосисту на віки
Українську рідну мову
В дар дали мені батьки**

Юлія Косинська

Цікаво знати!

Звертаємо вашу увагу на те, що за даними Єврокомісії, майже 2 мільйони мешканців країн Європейського Союзу (ЄС) знають українську мову. Поширеність української мови пояснюється тим, що в багатьох країнах ЄС проживає українська діаспора (насамперед у Польщі, Угорщині, Словаччині, Прибалтиці, Чехії). Турецькою мовою володіють майже 3 мільйони осіб. Серед офіційних мов ЄС найуживанішою є німецька, якою розмовляють 88 мільйонів мешканців. Головною мовою міжнаціонального спілкування в ЄС залишається англійська. Поширеними є також англійська, французька, італійська.

Нині у світі, за різними даними, нараховується від 2,5 до 7 тис. мов. Точно визначити кількість мов неможливо, оскільки відмінність між різними мовами й діалектами однієї мови умовна.

Мови світу розрізняють за структурою, кількістю їх носіїв, наявністю писемності, ступенем їх вивчення, суспільними функціями.

Якщо порівняти, наприклад, українську і китайську мови, то виявиться, що в них дуже відмінна будова. В українській мові змінні слова мають закінчення, якими виражаються значення роду, числа, відмінка, часу, особи тощо. Вони можуть мати різні суфікси та префікси, які також виражають граматичні та лексико-граматичні значення. У китайській мові слова складаються з одного кореня, вони не змінюються. Зіставивши українську та англійську мови, ми також побачимо відмінності в їх структурах. Функція, яку виконують в українській мові закінчення,

в англійській мові передається прийменниками. У мовознавстві існують різні класифікації мов світу за їх структурою.

Є мови з давньою писемністю (санскрит, хетська, грецька, італійська, німецька, болгарська, українська тощо); молодописемні (киргизька з 1924 р., гагаузька з 1957 р., сомалі з 1973 р., карагаська з 1988 р.). Існують й такі мови, що не мають писемності (мови тубільного населення Африки, Австралії та Америки; селькупська, карельська, рутульська, енецька, нганасанська, чулимська, ульчська в Росії; сокотрійська в Ємені; солонська в Монголії; мегрельська, сванська і бацбійська в Грузії; ягнобська в Таджикистані; талиська в Азербайджані та ін.).

– Хто такі поліглоти?

Поліглоти, які володіють багатьма мовами, тепер трапляються рідко.

У Ватикані існує традиція, коли папа римський проголошує різдвяні привітання 65 мовами світу.

Серед знаменитих поліглотів був данський лінгвіст Расмус Крістіан Раск, який жив на початку ХІХ ст. він знав понад 200 мов, вивчав скандинавські, німецькі, тюркські, осентську, грузинську мови. На вивчення кожної мови Крістіан Раск витрачав майже 6 тижнів (з книжки «Розумна перерва»).

Навіть така суворая наука, як кібернетика, і та знайшла в українській мові свою першодомівку, адже маємо факт унікальний – енциклопедія кібернетики вперше в світі вийшла українською мовою в Києві. (Олесь Гончар)

Краса мови

Про красу й мелодійність мови говорити зайве. Фонетична розкіш, лексичне й фразеологічне багатство, синтаксична гнучкість, величезні словотвірні можливості дістали загальне визнання 1934 р. в м. Парижі на всесвітньому конкурсі краси мов, де українська мова посіла почесне третє місце (після французької і перської),

Щоб уникнути помилок у розумінні інших людей, варто передусім не забувати про те, що інший означає той, що відрізняється від мене. «Не суди про інших по собі» – елементарне правило взаєморозуміння, про яке нерідко забувають, ставлячи знак рівності там, де доречніше було б поставити знак питання.

Брак культури спілкування виявляється в невмінні сперечатися, коректно висловлювати критичні зауваження, попереджувати конфлікти. Для цього потрібно перебороти стандартне ставлення до сприйняття інших людей, виробити інтелектуальний еталон ставлення до них, навчитися слухати, чути й розуміти. (За Л. Шутовою)

Важливий інструмент мови

Пунктуація – істотний і важливий інструмент мови. Кожний розділовий знак завжди має свій смисл. Так, скромна кома може стати винуватцем серйозних

порушень точності, нежартівливих помилок. Наприклад, найдорожча друкарська помилка була виявлена в минулому столітті в США, коли в 1864 році фабрики підкупили вашингтонських коректорів: вони переставили кому в графі про листове залізо, завдяки чому забрали з нього брали те ж мито, що й на звичайний метал. Друкарська помилка була виявлена тільки через 15 років. За цей час держава втратила мито на суму майже 50 мільйонів доларів. (З часопису)

Мовний курйоз

Словник сучасної української мови містить майже десять відсотків іншомовних слів. Переважна більшість слів іншомовного походження є термінами. Мовні запозичення відбуваються по-різному, а іноді в процесі засвоєння чужих слів трапляються й курйози.

Іноколи хтось або не зрозуміє висловленої думки, або допустить помилку в написанні іншомовного слова, або зробить щось не так. Буває, що помилка закріплюється в мові, передається нащадкам і стає нормою. Така пригода сталася зі словом «кенгуру».

Англійці, уперше прибувши до Австралії й побачивши дивну тварину, були дуже здивовані: звірятка з маленькою головою, короткими передніми й довгими задніми кінцівками пересувалися стрибками. Украй здивувала англійців також сумка на животі у тварини, з якої виглядали малята. Здивовані європейці вирішили з'ясувати, як називаються ці дивовижні істоти. У відповідь гості почули слово «кенгуру». Мовою мешканці екзотичного континенту це слово означає «не розуміємо».

Сталася словесна плутанина: місцеві жителі не зрозуміли співрозмовників, а англійці сприйняли відповідь як назву тварини й повезли цю випадкову назву до Європи. І ми, українці, як і більшість європейських народів, послуговуємося цим словом. (За І. Вихованцем)

Цікаві факти про українську мову

1. В українській мові існує три форми майбутнього часу! Проста, складова і складна. Майбутній час першої особи однини недосконалого виду в українському має іншу форму без префікса: знатиму, говоритиму, робитиму і т.д.

2. У 448 р. н.е. візантійський історик Пріск Панікійський, перебуваючи у таборі гунського володаря Аттіли (на території сучасної України), який розгромив Римську імперію, записав слова «мед» і «страва».

3. У 1918-1920 рр. українська мова була офіційною мовою Кубанської Народної Республіки.

4. Українська дуже тісно пов'язана зі старослов'янською – спільною мовою предків усіх сучасних слов'ян, так само як санскрит, є мовою, найближчою до спільної мови перших індоєвропейців (арійців). До речі, в українській мові є багато слів, які майже ідентичні словам у санскриті: «повітря», «кохати», «кінь», «дерево», «вогонь».

5. Учений В. Кобилюх довів, що українська мова сформувалася в X-IV тисячоліттях до н.е. Тому походження найважливіших українських слів слід шукати саме в санскриті, а не в російській, німецькій, турецькій, грецькій чи інших мовах, які виникли значно пізніше.

6. Українська мова – одна з найкрасивіших мов у світі. Українська мова визнана другою за мелодійністю мовою світу після італійської.

7. Особливістю української мови є те, що вона багата на зменшувальні форми. Зменшувально-пестливу форму має, як не дивно, навіть слово «вороги» – «вороженьки».

8. Найбільш уживаною літерою в українській абетці є літера «п»; на цю літеру також починається найбільша кількість слів. Літера «ф» – найменш уживана. Слова, які починаються з цієї літери, в переважній більшості випадків, прийшли в українську мову з інших мов.

9. Найдовшим словом в українській мові є слово «дихлордифенілтрихлорметилметан» (назва хімікату, що використовується для боротьби зі шкідниками). Це слово містить у собі аж 30 літер!

10. Іменник у нашій мові має 7 відмінків (один із них – кличний). Це вирізняє українську мову серед східнослов'янських. Сьомий, кличний, є також у граматиках латині, грецької та (опціонально) в санскритській граматиці (як опціональний восьмий відмінок).

11. В українській мові дві букви «г». В українському алфавіті є два варіанти букви «г». Знак, відповідний російській букві Гг, означає «південноруське хе». Знак у вигляді літери Гг означає «звичайне російське ге» (трапляється виключно в запозичених словах). Букву Гг почали масово використовувати тільки в дев'яності роки.

12. Назви всіх дитинчат тварин в українській мові належать до середнього роду.

13. Починаючи з XVIII і до XIX ст. в українській мові використовувалося до 50-ти різних систем письма (але не письменностей). Тому за кількістю орфографії (але не письменностей), українська мова перевершує найскладнішу – монгольську.

14. В кінці XVI – на початку XIX ст. в Україні використовувалася особлива система письма («козацький скоропис», укр.), де начертання деяких букв відрізнялися від прийнятих у кирилиці.

15. За межами Європи українська мова має напівофіційний статус у США (округ Кук штату Іллінойс). У цьому окрузі проживає близько 5,5 млн населення, до складу округу входить місто Чикаго із передмістями. Українську мову тут було обрано як одну з найуживаніших.

16. В українській мові й донині збереглися назви місяців із давньослов'янського календаря – січень (час вирубки лісу), лютий (люті морози), березень (тут є кілька тлумачень: починає цвісти береза; брали березовий сік; палили березу на вугілля), квітень (початок цвітіння берези), травень (зеленіє трава), червень (червоніють вишні), липень (цвітіння липи), серпень (від слова «серп», що вказує на час жнив), вересень (цвітіння вересу), жовтень (жовтіє листя), листопад (опадає листя), грудень (від слова «груда» – мерзла колія на дорозі).

17. Відповідно до видання «Короткий словник синонімів української мови», в якому розроблено 4279 синонімічних рядів, найбільшу кількість синонімів має слово «бити» – 45 синонімів.

18. Сучасна українська мова налічує, за словником НАН України, близько 256 тис. слів і включена до списку мов, які успішно розвиваються.

19. Офіційно вважається, що після видання «Енеїди» Івана Котляревського, українська мова була прирівняна до літературної мови. Івана Котляревського по праву вважають основоположником нової української мови.

20. Дослідники довели, що чимало вживаних сьогодні українських слів та мовних коренів були поширені ще у часи трипільської культури, про що свідчать топографічні назви, народні пісні сонцепоклонницьких часів та значний слід у древньо-індійській мові – ведичному санскриті, джерела якого дійшли до нас з давнини у 5 тисяч років.

10 сучасних книг

про українське мовлення та правопис

Щороку в Україні відзначається Міжнародний день рідної мови, День української писемності і мови. Та чи гарно ми знаємо свою рідну мову? Що робимо для того, аби її покращити в межах країни і поширити у світі? Наша сьогоднішня підбірка присвячена книжкам, покликаним підняти нашу мовну культуру на якісно новий рівень. Розмовляйте вишукано, пишiть грамотно!

«Слова, що нас збагачують», Тарас Береза

На глибоке переконання автора, культура мовлення у нашій країні поступово зникає, на її підтримку немає жодної пропаганди від жодного міністерства. Та й телебачення, на жаль, лише додає жару. На побутовому рівні процвітає суржик, оскільки ми маємо дуже великий тиск з боку російської мови, а з іншого боку – немалий наступ англійської мови, англіцизмів. Ось ці дві течії якраз і перетворюють нашу мову в неприємний і загрозливий стандарт, який і так «поймут». Усі ці запозичення і викриває дана книжка, пропонує альтернативу та пояснює, чому саме так, а не інакше.

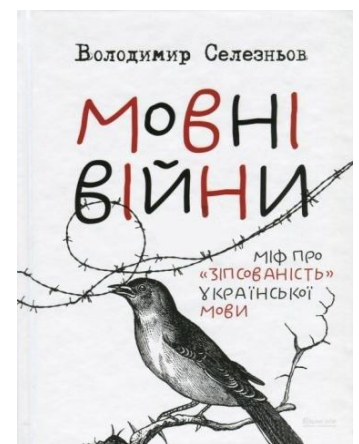
«Українська легко!», Наталія Клименко, Павло Мельник-Крисаченко

Книга видавав співпраці з інтернет-ресурсом «Мова – ДНК нації» і оформлена в стилі інфографіки. Великі яскраві малюнки зацікавлять навіть дітей, і тим самим викличуть інтерес до покращення їх мовленнєвої культури. Видання також містить цікаві приклади вживання та корисні статті. Це книжка для тих, хто хоче спілкуватися справжньою українською і намагається уникнути вживання не властивих українській мовній традиції зворотів і висловів. Автори надіються, що колись в Україні буде модно знати декілька мов, а говорити українською!

«Мовні війни», Володимир Селезньов

Україна незалежна вже майже 25 років, та українці, особливо жителі південних і східних регіонів, надалі не бажають ані самі розмовляти українською, ані сприяти вивченню її дітьми. Більше того – останнім часом

розповсюджується думка про те, що українська мова «якась не така»: чи то штучно створена на основі російського діалекту, чи то зіпсована польськими та «галицькими» словами. Автор спростовує міфи псевдо філологів, підкріплюючи свою думку беззаперечними актами і роботами відомих мовознавців.

«Мова чудова», Ольга Уліщенко

Для того, аби читачам було веселіше подорожувати сторінками книжки, авторка вигадала казкових героїв. Ними стали Кіт-воркіт і Мишка-побіганка. Помічники на сторінках видання розповідають про складні випадки вживання деяких слів, вчать не припускатися багатьох мовних помилок, допомагають уникати мовного суржику. Ці правила стануть у нагоді всім, хто вивчає українську мову і прагне вільно використовувати її як в усному, так і в письмовому мовленні.

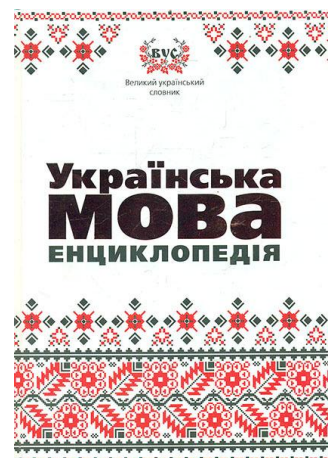
«Гарна мова – одним словом: словник вишуканої української мови», Тарас Береза

Від Пантелеймона Куліша до Мирослава Дочинця, від Даніеля Дефо до Джеймса Паттерсона – усе для того, аби ви дивували друзів, колег по роботі та інших співрозмовників вишуканим стилем висловлювання думок, – саме так презентує свою книгу автор, львівський мовознавець Тарас Береза. Насправді, відрізнити істинно українські слова від запозичених не так легко. Хто б міг подумати: «борщ» і «козак» – два слова, які є символами і гордістю України – насправді тюркізми. Цікаво? В цій книзі ви знайдете багато цікавого!

«Українська мова. Енциклопедія», Галина Губарева, Оксана Чуєшкова, Тетяна Михайлова, Інна Дишлюк

У виданні на 400 сторінках подаються основні загальнотеоретичні поняття мовознавства, найважливіші практичні відомості щодо правил української орфографії та пунктуації, а також відтворений життєвий шлях і досягненнями мовознавців та інших діячів української культури, які зробили вагомий внесок у розвиток української мови та мовознавства.

«Мова – не калька», Тарас Береза

У цьому словнику опрацьовано понад 20 000 слів та виразів, які найчастіше вживають помилково. На противагу суржику та чужомовним запозиченим словам

автори пропонують самобутні слова, яких справді бракує у буденному словниковому запасі сучасних українців.

Видання призначене для широкого кола читачів, зокрема – викладачів, учнів та студентів, журналістів, письменників, урядовців, ділових людей, учених, а також пересічних громадян.

«Українська мова. Правопис у таблицях, тестові завдання», Олександр Авраменко, Оксана Тищенко

Видання призначене для підвищення рівня грамотності усіх бажаючих та якісної підготовки учнів до ДПА з української мови в 9 класі та тесту ЗНО при закінченні школи. Посібник містить відомості з орфографії й пунктуації, викладені у формі таблиць; різнорівневі вправи репродуктивного та творчого характеру; тестові завдання та відповіді до них для самоперевірки. Ці матеріали можуть використовувати вчителі під час проведення уроків української мови в 5-11 класах, а також учні, абітурієнти, студенти, викладачі ВНЗ.

«100 експрес-уроків української. Частина 1, 2», Олександр Авраменко

«Аби комфортно було вдосконалювати свою мову й мовлення, пропоную вам коротенькі уроки з ілюстраціями, які сприятимуть якнайкращому запам'ятовуванню норм сучасної української мови», – звертається до читачів автор книги. Кишеньковий посібник складений у двох частинах, кожна наповнена цікавими зауваженнями, словами і історіями, пов'язаними з їх використанням. Електричка, літак, пляж чи навіть нудна нарада – це саме ті місця, у яких, розгорнувши її, ви зможете провести час з приємністю й користю.

«Науковий стиль української мови. 3-тє видання», Г.С. Онуфрієнко

Цей навчальний посібник допоможе студентам, зокрема магістрантам та аспірантам, які володіють українською мовою в обсязі шкільної програми, в опануванні технологією роботи з сучасним українським науковим текстом, посприє сформуванню необхідних навичок писемного наукового мовлення в контексті професійної діяльності та вдосконаленню вміння створювати власні наукові тексти.

Знайдіть у ребусах українських письменників

Відповідь ▶ Ліна Костенко
(український письменник)

3 = Н 2 = Е

Відповідь ▶ Панас Мирний
(український письменник)

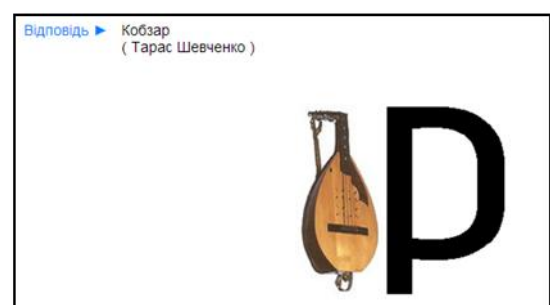
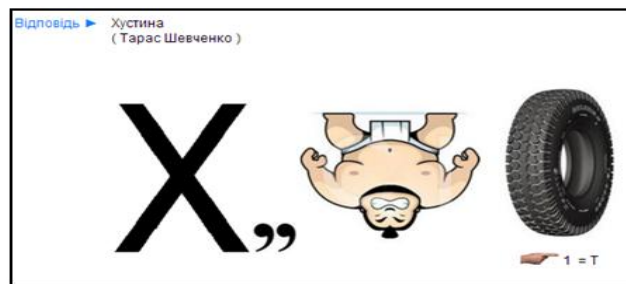
Відповідь ▶ Скворода
(український письменник)

1 = Р

Відповідь ▶ Гончар
(український письменник)

Відповідь: Тичина

Знайдіть у ребусах назви творів Т. Шевченка

Написання диктанту учнями 9-11-х класів

Україна в нас одна

Україна – чудовий, багатий, мальовничий край. Це наша рідна земля, земля наших батьків. Тут ми народилися, уперше побачили світ, почули мамину колискову.

Для кожної людини рідний край стає найдорожчим, найближчим у цілому світі. Вітчизна дає нам крила для польоту, відкриває перед нами всі шляхи. Рідна земля завжди притягує до себе, немов мати, кличе всіх своїх дітей.

Людина не вибирає Батьківщину, але назавжди прикипає всім серцем до рідної сторони. Любити свій край – природне почуття для кожного.

Славиться наша держава і родючими землями, і мелодійними піснями, величними походами відважних козаків і талановитими людьми. Із духовних скарбниць народу ми черпаємо цілющу мудрість, освячену славою наших предків.

Рідна мова – це неоціненне духовне багатство, з яким народ живе, передаючи із покоління в покоління мудрість, славу, культуру і традиції.

Зачаровують своєю красою зелені ліси та широкі степи. Не можна відірвати очей від золотих ланів стиглої пшениці та синього неба над головою. Така краса нікого не може залишити байдужим!

Ми – громадяни України – представники різних національностей, від нас залежить, яким стане майбутнє рідної країни. Тож своїми знаннями, працею, здобутками, досягненнями прославляймо її, робімо все для великого майбутнього України.

Шкільний етап конкурсу читців-декламаторів «Живи, Кобзарю, в пам'яті людській»

Мета: актуалізувати знання школярів про мову як джерело духовного зростання нації; розвивати культуру мовлення, чуття слова, навички сценічного мистецтва, виразного читання поезії; виховувати пошану до рідної мови, ціннісне ставлення до її мистецьких надбань.

Конкурс проводиться щорічно з метою популяризації творів Тараса Григоровича Шевченка, національно-патріотичної лірики, формування духовних цінностей молодого покоління, виявлення та підтримки юних талантів у мистецтві художнього слова.

У шкільному етапі огляду-конкурсу взяли участь 23 учні: 14 учнів – 1-4 класів, 6 учнів – 5-8 класів, 3 учні – 9-11 класів. Конкурс проводився за номінаціями: читці-декламатори; інсценізація та театралізація творів Т.Г.Шевченка; юні поети (фото 6).

Членами журі конкурсу відмічено, що репертуар виконавців збагатився творами Т.Г.Шевченка. Журі відзначило оригінальність виконання творів, належний рівень виконавської майстерності, відповідність костюмів обраній тематиці. З метою посилення передачі ідеї художнього твору школярі використовували музичний супровід, використовували різноманітну сценічну атрибутику.

Журі відзначило високу виконавську майстерність учениці 3-А класу Григорієвої Валерії (вчитель Лемех О.М.), яка стала переможницею шкільного етапу конкурсу і представляла нашу школу на районному огляді-конкурсі читців-декламаторів «Живи, Кобзарю в пам'яті людській» (фото 3).

Мельник Веніамін, учень 2 класу

Люшина Каріна, учениця 2 класу

Григорієва Валерія, учениця 3-А класу

Григор'єва Софія, учениця 3-А класу,
Григор'єва Крістіна, учениця 5 класу

Гурин Віта, учениця 11 класу, Рачковська
Діана, Григор'єва Крістіна, учениці 5 класу

Учасники шкільного етапу конкурсу читців-декламаторів «Живи, Кобзарю, в пам'яті людській»

Всеукраїнська українознавча гра «Соняшник»

Участь учнів 5-10-х класів у онлайн-конкурсі «Садок вишневий коло хати» на освітній платформі «Всеосвіта»

Мета конкурсу:

- ✓ сприяти поглибленню знань про життя й творчість Тараса Шевченка серед школярів та привернути увагу до його неординарної особистості.

Чим конкурс корисний для учнів?

- ✓ засвоєння основних фактів життя та творчості Кобзаря;
- ✓ плекання інтересу до Шевченка з ранніх етапів вивчення його творчості;
- ✓ повторення творів та біографії Кобзаря в рамках підготовки до ЗНО;
- ✓ можливість подивитися на постать Тараса Шевченка під новим кутом.

Конкурс веселих та кмітливих «Українські казки, міфи, легенди, загадки, прислів'я» (5 клас)

Андрощук М.С., вчитель української мови та літератури

Мета: актуалізувати знання учнів про усну народну творчість; розвивати логічне мислення, пам'ять, кмітливість, винахідливість; виховувати шанобливе ставлення до надбань українського народу, народної спадщини.

Обладнання: ілюстрації, завдання на картках.

Форма проведення: літературна вікторина.

Хід вікторини

I. Оголошення теми та мети

II. Мотивація пізнавальної діяльності учнів

III. Основний зміст роботи

I скарб «Загадки»

Учитель. Загадка є свідченням гостроти розуму людей, яскравого, образного сприйняття й розуміння ними світу. Саме слово *загадка* вказує на те, що цей вид фольклору апелює до людської думки – гадки. Умінню відгадувати загадки колись надавали великого значення. Воно було мірилом мудрості й розуму. Від цього вміння залежала подальша доля людини.

Пригадайте прочитані народні казки, де персонажі рятують когось або себе від лиха, відгадуючи поставлені їм загадки. («Мудра дівчина», «Котигорошко»)

- ✚ Голуба хустина, жовтий клубок:
по хустині качається, людям усміхається. (*Небо, сонце*)
- ✚ Вийшла звідкись гарна дівка,
на ній стрічка-семицвітка,
а де з річки воду брала,
там коромисло зламала. (*Веселка*)
- ✚ Сіре сукно лізе у вікно. (*Туман*)
- ✚ Рукавом махнув, дерева нагнув. (*Вітер*)
- ✚ Один баранець пасе тисячі овець. (*Місяць і зорі*)
- ✚ Махнула птиця чорним крилом – закрила півсвіту чорним рядном. (*Ніч*)
- ✚ В нас зимою біли цвітом сад зацвів, наче літом. (*Іній*)

II скарб «Прислів'я та приказки»

Учитель. Прислів'я – один з видів усної народної творчості. З давніх-давен прислів'ями люди виражали свої знання про різні явища життя суспільства і природи. Народні прислів'я і приказки збагачують нашу мову, допомагають стисло й образно висловити нашу думку.

Наука в ліс не веде, а з лісу виводить.

Не кажи не вмю, а кажи – навчуся.

Мудрим ніхто не вродився, а навчився.

Не бійся розумного ворога, а бійся дурного приятеля.
Розумний вчить, дурний повчає.
По одежі стрічають, по уму проводжають.
Око бачить далеко, а розум ще далі.
Навчання і труд поруч ідуть.

III скарб «Пісня – душа народу»

Лунає пісня українська,
У кожному хату шле тепло,
Як кожному до серця мати
Дарує спокій і любов.

Учитель. Українські народні пісні століттями самовіддано плекали національну гідність, були алмазним осердям духу народного. У них виявляється багатство духовного життя українського народу, його талановитість, обдарованість, що є невід'ємною частиною культурної спадщини України.

Наступне завдання виявить знавців української народної пісні.

1. Де стоять два дубки? *(на горі)*
2. Хто в'ється за Галею? *(Іванко)*
3. Куди запрошувала дівчина хлопця в понеділок? *(по барвінок)*
4. Яка рослина росла у лузі? *(калина)*
5. Хто стояв під вишнею, під черешнею? *(старий з молодою)*
6. Що росло за деревом? *(дерево)*
7. Що потрібно робити хлопцям, розпрігши коні? *(лягати спочивати)*
8. Чорні очка схожі на що? *(на терен)*
9. Куди не треба ходити Грицю? *(на вечорниці)*
10. Чого хотів милий, чорнобривий? *(вареничків)*

IV скарб «Народні легенди та міфи»

Завдання 1: назвати українські народні легенди ті міфи, доповнивши назви пропущеними словами.

Про створення землі
Чому буває сумне сонце?
Про зоряний Віз
Чому пес живе коло людини?
Неопалима купина
Як виникли Карпати
Чому в морі є перли і мушлі?
Звідки взявся вогонь у кремені?

Завдання 2: за поданими ілюстрація ми назвати українські народні легенди ті міфи.

Вскарб «Казки»

Гра «Казка за підказкою»

Правила: потрібно відгадати назву відомої української народної казки, спираючись на підказки. Якщо названо казку за першою підказкою, то одержується 5 балів, за другою – 4, за третьою – 3, за четвертою – 2, за п'ятою – 1.

Перша казка

1. У зачині казки використано популярний у фольклорі композиційний елемент – розповідь про двох братів розумних і третього дурня.
2. Трьох братів у цій казці кличе в дорогу царський указ.
3. Головний герой твору у своїй мандрівці зустрічається з багатьма дивовижними людьми й усіх бере з собою.
4. Аби одружитися з царевою донькою, головний герой твору виконує кілька складних доручень царя.
5. Пересувається головний персонаж твору за допомогою фантастичного засобу. («Летючий корабель»)

Друга казка

1. Найхарактернішою рисою головного персонажа казки була ледачість.
2. Серед персонажів казки – маленький й зморщений дідок з бородою по коліна.
3. Головний персонаж казки у другій частині перекидався на хорта. Сокола й коня.
4. Батько лише з третьої спроби зумів визволити головного героя з наймів.
5. У кінці твору головний персонаж одружується з царевою донькою. («Ох»)

Третя казка

1. Головний персонаж цієї казки йде визволяти захоплених змієм сестер і братів.
2. У творі показано своєрідний процес ініціації – проходження підлітком певних випробувань перед посвяченням у чоловіки й набуттям нового статусу.
3. У творі використано магичні числа – 3,12,100.
4. Про головного героя казки сказано, що «він росте не по годинах, а по хвиликах».
5. Головний герой з'являється на світ у дивовижній, неприродній спосіб. («Покотигорошко»)

Четверта казка

1. Дія казки відбувається в Києві.
2. У казці використано популярний у світовому фольклорі мотив змієборства.
3. Переконати головного героя казки в тому, що він має порятувати земляків від змія, змогли маленькі діти.
4. З попелу переможеного і спаленого змія завелися мошки, комарі й мухи.
5. Головний герой мав прізвисько за своїм фахом. («Кирило Кожум'яка»)

Вікторина «Чи добре ти знаєш казки?»

– Хто, кому і в якій казці говорить такі слова: «Битий небиту везу»? («Лисичка-сестричка і Вовк-панібрат»)

- Яка казка починається словами «В одного чоловіка був кіт старий, який вже не міг мишей ловити»? («Пан Коцький»)
- У якій казці Коза вигнала Зайчика з хати? («Коза-дереза»)
- Назвіть усіх друзів, які зібралися у рукавичці.
- Герої якої це казки – Маруся, бідний та багатий брати, пан. («Мудра Дівчина»)
- Дурень, Обпивайло, скороход – це герої казки. («Летючий корабель»)

«Казкова мозаїка»

Завдання: з поданих уривків малюнків скласти ілюстрацію до казки та назвати її.

Підведення підсумків вікторини

Усна народна творчість – поетичне мистецтво слова твориться за особливими, специфічними законами усної передачі від покоління до покоління. Ми ніколи не дізнаємося, хто був автором першої колядки, чий гострий розум породив влучне прислів'я, яка мати проспівала першу колискову, кому належать перші варіанти дум... І пісні, і думи з часом то скорочувалися, то подовжувалися, то перероблялися, то з'єднувалися з іншими такими ж творами. А внаслідок цього з'являються вже нові фольклорні перлини, автором яких можна назвати тільки народ. Ця колективність творення у фольклорні виявляється і в зовнішніх формах творчості, і у внутрішній його суті, і в процесі створення народних шедеврів, і в їх виконанні. Численні творці і виконавці спираються на загальний досвід і традицію і водночас вносять у вже відомий твір нові риси й деталі. При цьому вони намагаються пристосувати раніше відомий сюжет, обряди і стиль до конкретних умов виконання та конкретного часу. Слід зазначити, якщо творчість нового творця або виконавця позначається новизною, то, як правило, це новизна і є розвитком традицій.

Інтелектуальна гра «Калейдоскоп» (6 клас)

Мета: підтримувати прагнення учнів демонструвати знання та вміння з української мови та літератури; формувати вміння учнів застосовувати набуті знання в екстремальних умовах; розвивати пам'ять, мислення, увагу; виховувати уміння гратися, любов та повагу до рідної мови, до свого народу.

Вчитель: Запрошую знавців рідної мови до участі в інтелектуальній грі «Калейдоскоп». Знання юних мовознавців оцінюватиме журі. Наша гра складатиметься із семи конкурсів. Отже, розпочинаємо.

1 конкурс «Лінгвістичні парадокси»

Учасники відповідають по черзі. Правильна відповідь оцінюється одним балом. У разі, коли відповіді немає, право ходу переходить до іншого учасника.

1. Як одним словом записати словосполучення «суха трава»? (*сіно*)
2. Як п'ятьма літерами записати слово «робота» (*праця*)
3. У якому вигуку є сто однакових звуків? (*Стоп*)
4. Від назв яких двох букв стає гаряче (*Пе, че*)
5. Який молочний продукт можна перетворити на злак, коли його прочитати справа наліво? (*Сир*)
6. Чим закінчується і зима, і весна? (*буквою а*)
7. Що стоїть посередині школи? (*буква о*)
8. Що спільного між морем і озером? (*О, р*)
9. Назва якої птиці складається із 40 А? (*сорока*)
10. Як перетворити замок на замок? (*переставити наголос*)

2 конкурс. «Орфографічний практикум»

Учасники пишуть звичайний орфографічний диктант із 10 слів. Скільки правильно написаних слів виявиться у ньому, скільки й балів отримає кожен. Максимальна кількість балів – 10.

Священний, пів-Америци, печиво, зліва, багатство, український, медвяний, дит'ясла, жовтогарячий, сліпучо-білий.

3 конкурс «Згоден – не згоден»

Кожен учасник повинен підтвердити або заперечити запропоновані йому 5 тверджень. Правильна відповідь оцінюється одним балом, отже, у цьому конкурсі можливо отримати 5 балів.

1. Апостроф після б, п, в, м, ф перед я, ю, є, ї пишеться завжди. (Ні)
2. В українській мові 6 голосних звуків. (Так)
3. Лексикологія – це наука, що вивчає частини мови. (Ні)
4. Ліс, бір, пуща, діброва – це слова-синоніми. (Так)
5. Слово три є числівником. (Ні, може бути ще й дієсловом у формі наказового способу)
 1. Усі слова у словниках розміщуються в алфавітному порядку. (Так)

2. Глумачний словник пояснює значення слів. (Так)
3. Слово – це одна з основних одиниць мови. (Так)
4. Прийменник є самостійною частиною мови. (Ні)
5. Части мови є 6. (Ні)
1. У слові огірок 6 складів. (Ні)
2. Наприкінці спонукального речення ставиться знак оклику. (Ні)
3. Відступ вправо на початку рядка називається абзацом. (Так)
4. Іменник гусенятко належить до четвертої відміни. (Ні)
5. Буква щ завжди позначає два звуки. (Так)
 1. Звертання у реченні виступає підметом. (Ні)
 2. Слово білосніжний пишеться через дефіс. (Ні)
 3. Прикметник відповідає на питання хто?що? (Ні)
 4. Я, ти, ми, ви – це займенники. (Так)
 5. З великої букви пишемо власні назви. (Так)
1. Прийменник – це частина слова. (Ні)
2. Корінь, префікс, суфікс, закінчення – це частини мови. (Ні)
3. Слово «тире» у перекладі означає «Тягти». (Так)
4. Голосні звуки бувають твердими і м'якими. (Ні)
5. Слово зелень – це іменник. (так)

4 конкурс «Фразеологічний калейдоскоп»

Учасники повинні пояснити значення запропонованих фразеологізмів. Учасники відповідають по черзі. Правильна відповідь оцінюється одним балом. У разі, коли відповіді немає, право ходу переходить до іншого учасника.

1. Заяча душа – боягуз
2. Як сніг на голову – несподівано
3. Зарубати на носі – запам'ятати
4. Викинути з голови – забути
5. Як кіт наплакав – мало
6. Тримати язик за зубами – мовчати
7. Хоч греблю гати – багато
8. Дати гарбуза – відмовити
9. Бити байдики – ледарювати
10. Пекти раки – червоніти
11. Накивати п'ятами – втекти
12. Пасти задніх – відставати
13. Кров холоне в жилах – страшно
14. Хоч голки збирай – ясно
15. Кури не клюють – багато
16. Ловити гав – бути неуважним
17. Взяти гору – перемогти

-
18. Глека розбити – посваритися
 19. Хоч на край світу – будь куди
 20. Кусати лікті – шкодувати

5 конкурс «Народ про слово»

Із запропонованих наборів слів і сполучень слів скласти правильний варіант українських прислів'їв. Правильна відповідь оцінюється одним балом. Кожному учаснику пропонується по два таких набори.

1. Гроші, ніж, старше, слово. (*Слово старше ніж гроші*)
2. Живе, той, мало, хто, говорить, довше. (*Хто мало говорить, той довше живе*)
3. То, срібло, мовчати, говорити, золото, то. (*Говорити – то срібло, мовчати – то золото*)
4. Не розвієш, її, мова, не полова, рідна, за вітром. (*Рідна мова – не полова, її за вітром не розвієш*)
5. Май, а, питай, людей, свій, розум. (*Свій розум май, а людей питай*)
6. Багато, хто, знає, питає, той, багато. (*Хто багато питає, той багато знає*)
7. Мова, слово, зложиться, до слова. (*Слово до слова – зложиться мова*)
8. Золото, дорожче, слово, за. (*Слово дорожче за золото*)
9. На, слова, не, вітер, кидай. (*Слова на вітер не кидай*)
10. Мудрий, каже, що знає, не все, а, не все, знає, дурний, що каже. (*Мудрий не все каже, що знає, а дурний не все знає, що каже*)

6 конкурс «Мовний бліц»

Кожен учасник повинен дуже швидко відповісти на 10 запитань. Скільки правильних відповідей – стільки балів отримає учасник.

1. Кількість звуків української мови? (38)
2. Особиста назва людини, яка дається їй при народженні? (Ім'я)
3. Антонім до слова день. (Ніч)
4. Частина мови, на яку схожий числівник тисяча. (Іменник)
5. Слова, протилежні за значенням. (Антоніми)
6. Спільна частина споріднених слів. (Корінь)
7. Чи є слова водний і водити спільнокореновими. (Ні)
8. Наука про словосполучення і речення. (Синтаксис)
9. Спосіб творення слова прадід. (Префіксальний)
10. Синонім до слова неголосно. (Тихо)
 1. Кількість голосних звуків в українській мові. (6)
 2. Кількість відмін іменників? (Чотири)
 3. Антонім до слова ранковий. (Вечірній)
 4. Число іменника сани. (Множина)
 5. Розділовий знак у кінці питального речення. (Знак питання)
 6. Слова, за допомогою яких з'єднуються прості речення у складному. (Сполучники і сполучні слова)
 7. Спосіб творення слова лісок. (Суфіксальний)

8. Змінна частина слова. (Закінчення)
9. Найпоширеніший розділовий знак в кінці речення. (Крапка)
10. Синонім до слова низько. (Невисоко)
1. Наука, що вивчає звуки мовлення. (Фонетика)
2. Головні члени речення. (Підмет і присудок)
3. Антонім до слова близько. (Далеко)
4. Рід іменника Тбілісі. (Середній)
5. Розділовий знак у кінці окличного речення. (Знак оклику)
6. Розмова кількох осіб. (Полілог)
7. Частина слова, яка стоїть після кореня. (Суфікс)
8. Слово, від якого утворене слово козацький. (Козак)
9. Слова, що однаково пишуться й вимовляються, проте мають різне значення. (Омоніми)
10. Синонім до слова повагом. (Повільно)
 1. Буква, яка взагалі не позначає звука? (Ь)
 2. Частина слова, яка вимовляється одним поштовхом видихуваного повітря. (Склад)
 3. Антонім до слова весело. (Сумно)
 4. Словник, у якому пояснюється значення слів іншомовного походження. (Словник іншомовних слів)
 5. Слова, однакові або близькі за значенням. (Синоніми)
 6. Висловлювання однієї особи. (Монолог)
 7. Слово, від якого утворене слово пролісок. (Ліс)
 8. Частина слова без закінчення. (Основа)
 9. Число іменника Карпати. (Множина)
 10. Синонім до слова пізно. (Нерано)

Вчитель. А зараз слово надається нашому журі. *(Журі оголошує результати та називає переможців.)*

Відкритий урок з української мови «Правопис прикметників. Тренувальні вправи» (6 клас)

Лінгвістична гра «Як ми говоримо» (11 клас)

Мета: поповнити словниковий запас учнів українськими словами ввічливості, формувати комунікативні та креативні компетентності, розвивати вміння висловлювати власну думку, підбирати аргументи переконання, виховувати почуття пошани до рідної мови, розуміння того, що не варто соромитися рідного слова, нехтувати ним.

Обладнання: картки із завданнями, матеріали учнівських досліджень, реферати.

Хід гри

I. Вступне слово учителя. Сьогодні ми проведемо лінгвістичну гру «Як ми говоримо». Що означає слово *лінгвістична*? (*Мовознавча*) На перший погляд, українська мова посіла належне місце у нашому суспільно-громадському житті: нею говорять диктори радіо і телебачення, викладають у навчальних закладах, нею оволодівають російськомовні політики, рекламують товари повсякденного вжитку. Але у приватному житті вживають рідко, аргументуючи тим, що основне – щоб розуміли, що говориш.

– Чи підтримуєте ви це твердження? *Учні висловлюють свою думку.*

Із того, як розмовляє та чи інша людина, можна зробити висновок про її освітній і культурний рівень. Чим досконалішою є мова людини, тим вищий рівень її загальної культури. Сподіваюсь, сьогоднішня гра поповнить ваш словниковий запас і переконає вас у тому, що не варто соромитися рідної мови.

II. Основна частина

Перший конкурс «Будьмо взаємно ввічливими»

Учитель. Це завдання складається з трьох мікрозавдань вияву ввічливості: привітання, згоди, відмови. Привітання є найбільш уживаним етикетним виразом. Як ви вітаєтеся, так вас і приймають. По черзі команди називають вітання, за яке отримують 1 бал. Пропоную вам ввічливо висловити згоду з такими висловами:

- 1) вам пощастило, що ви навчаєтеся в такій гарній школі;
- 2) із завтрашнього дня ви будете розмовляти тільки українською мовою.

Правильна відповідь – 1 бал.

Важко коректно висловити відмову. Слід пам'ятати, що слово відмови не повинно образити людину. Пропоную відповісти словами відмови на такі пропозиції:

- 1) наша група сьогодні поступиться у змаганнях;
- 2) хай учителі першими вітаються;
- 3) уроки української мови можна й прогуляти.

Правильна відповідь – 1 бал.

Ви мене переконали, що знаєте слова етикету, тепер подякуйте один одному за допомогу у конкурсі.

Другий конкурс «Слово – не половина, язик – не помело»

Учитель. Пропоную вам пригадати мовознавчі прислів'я та приказки. На картках – початок народної мудрості, вам необхідно продовжити. Правильна відповідь – 1 бал.

- Слово – не горобець, ... (*вилетить – не спіймаєш*).
- Більше слухай, ... (*менше говори*).
- Умій сказати, ... (*умій замовчати*).
- Дурний язик ... (*голови не приятель*).
- Від теплого слова ... (*і лід розверзається*).
- Слова ласкаві, ... (*а думки лукаві*).
- Шабля рани́ть тіло, ... (*а слово - душу*).
- Верзе таке, що й ... (*купи не тримається*).
- Гостре словечко рани́ть сердечко, а красне словечко ... (*тішить сердечко*).
- Говорить, мов ... (*шовком вишиває*).
- Щебече, як соловейко, а кусає, ... (*як гадюка*).
- Слово – не стріла, ... (*глибше рани́ть*).
- Говоріть так, щоб словам було тісно, а ... (*думкам просторо*).
- Кого не б'є слово, тому й ... (*палиця не pomoже*).
- Ліпше переконувати словами, ... (*ніж кулаками*).

Сподіваюсь, усі народні поради ви використаєте у повсякденному спілкуванні.

Конкурс капітанів «Бліц-турнір»

Учитель. За твердженням сучасних учених, лайка допомагає людині психічно розвантажитися. Як писав один медичний журнал: той, хто першим у світі вилаяв свого одноплемінника, замість того, щоб мовчки розбити йому голову, цим заклав основи нашої цивілізації.

Український мовознавець Радевич-Винницький у своєму дослідженні «Антиетикет у спілкуванні» зазначає, що нецензурна лексика – не менше зло, ніж фізична агресія; але у багатьох країнах за словесну образу карають так само сурово, як і за фізичну розправу.

В Україні завжди вірили в магічну силу слова. Мовленнева доброчесність підтримувалася громадськістю, церквою. Українці ніколи не вживали брутальних слів. Турецький мандрівник, який подорожував Україною у XVII столітті, записав тільки 4 лайливих слова: *дідько; свиня; чорт; щезни, собако*.

Завдання для капітанів. Дати якомога більше правильних відповідей – виправлення русизмів і жаргонізмів. Правильна відповідь – 1 бал.

Слова для капітана 1-ої команди

- уксус – ... (*оцет*)
- лохонутися – ... (*бути обдуреним*)
- носки – ... (*шкарпетки*)
- клюква – ... (*журавлина*)

– блинчики – ... (млиниці)

- задовбав – ... (замучив)
- прикиннь – ... (уявляєш)
- бабки – ... (гроші)
- шарити – ... (знати)
- хавати – ... (їсти)
- блін – ... (халепа)
- о'кей – ... (добре)
- базар – ... (розмова)
- бакси – ... (долари)
- телік – ... (телевізор)

Слова для капітана 2-ої команди

- сливки – ... (вершки)
- комп – ... (комп'ютер)
- клубника – ... (полуниця)
- сельодка – ... (оселедець)
- пончики – ... (пундики)
- облом – ... (ліньки)
- кайф – ... (насолада)
- братан – ... (товариш)
- прикол – ... (жарт)
- на шару – ... (задарма)
- ветчина – ... (шинка)
- заскок – ... (примха)
- неделя – ... (тиждень)
- крися – ... (щур)
- прививка – ... (щеплення)

Четвертий конкурс «Звернись до мене»

Учитель. Спілкуючись, ми неминуче використовуємо звертання. Особливості східноукраїнського діалекту – вживання звертань у називному відмінку, хоча за нормами літературної мови, це має бути кличний відмінок. Завдання цього конкурсу допоможе визначити, чи вмієте ви звертатися, чи вмієте знайти те слово, яким можна відімкнути серце людини? Правильна відповідь – 1 бал.

Завдання на картках. Вам необхідно звернутися до: *матері, батька, бабусі, коханої чи коханого, вчителя, незнайомця*

П'ятий конкурс «Перевір себе»

Учитель. На жаль, переважна більшість українців не володіє українською літературною мовою, зокрема діловою. Тому ми часто чуємо у виступах політиків, спостерігаємо на рекламних плакатах порушення норм рідної мови. Які помилки

трапляються найчастіше? (*Приймати участь* замість *брати участь*; *на протязі* замість *протягом*; *говорити на українській мові* замість *говорити українською мовою*; *міроприємство* замість *захід* та ін.). Хочеться вірити, що нинішнє покоління старшокласників прийде у доросле життя з переконливими мовними знаннями.

Завдання для команд

Перекладіть словосполучення українською мовою, запишіть.

Словосполучення для 1-ої команди

- По приказу – ... (*за наказом*)
- На протяженні дня – ... (*протягом дня*)
- Заслуживать внимания – ... (*заслужувати на увагу*)
- Приносить неприятности – ... (*завдавати прикростей*)
- Принимать участие – ... (*брати участь*)
- Пришлось – ... (*довелося*)
- С давних пор – ... (*віддавна*)
- Быть на хорошем счету – ... (*мати добру репутацію*)
- Между прочим – ... (*між іншим*)

Словосполучення для 2-ої команди

- Капризная погода – ... (*примхлива погода*)
- Отпуск по болезни – ... (*відпустка через хворобу*)
- Общественное мнение – ... (*громадська думка*)
- Поставить в пример – ... (*поставити за приклад*)
- Стечение обстоятельств – ... (*збіг обставин*)
- Принимать меры – ... (*вживати заходів*)
- На повестке дня – ... (*на порядку денному*)
- Оставить в покое – ... (*дати спокій*)
- Подписка – ... (*передплата*)

Шостий конкурс «Рефлексія»

Картка самооцінки

- Я повторив раніше вивчений матеріал.
- Я висловив нові думки.
- Я плідно попрацював на уроці.
- Я зможу скласти розповідь-узагальнення.
- Мої очікування та настрої ...

Підсумок

Учитель. Дякую вам за активність у підготовці матеріалів. Ви продемонстрували глибокі знання, були толерантними один до одного, уважними до свого та чужого мовлення. Будьте такими завжди і пам'ятайте, що правильно і чисто говорити рідною мовою може кожен, аби тільки було бажання. Це обов'язок кожної культурної людини.

Філологічний брейн-ринг (7 клас)

Мудра Н.І., вчитель української мови та літератури

Мета заходу: показати учням красу та багатство рідної мови; розвивати творчі здібності й комунікативні вміння старшокласників, виховувати патріотизм; відповідальне ставлення до своєї діяльності в колективі.

Обладнання: магнітофон, фонограми народних пісень, картки із завданнями, ручки.

Епіграф до заходу:

Мово рідна – вічна таємнице!

В. Кучерук

Хід заходу

Вчитель. Як гул століть, як шум віків,

Як бурі подих, – рідна мова.

Вишневих ніжність пелюстків,

Сурма походу світанкова,

Неволі стогін, волі спів,

Життя духовного основа.

Шановні учні! Сьогодні ми зібралися, аби вшанувати рідне слово. Адже одним із найцінніших скарбів, які успадковує кожний народ від своїх пращурів, є, безперечно, його мова. Мова – це душа народу, святиня, з якою пов'язане не тільки минуле народу і його сьогодення, а й прийдешні віки. Але віряться: мине час, а мова житиме щодня і щомиті у щоденному спілкуванні людей і в будні, й у свята. І кожен з нас дбатиме про чистоту мови, зберігаючи її нев'янучу красу.

Райдуга в небі висне,

Граючи в плесках вод.

Доки жива наша пісня,

Доти живий народ.

На цій милозвучній ноті дозвольте розпочати командну гру для знавців рідного слова – філологічний брейн-ринг (від англ. слів brain – блискуча думка, ідея та ring – майданчик для змагань). Правила гри такі: 2 команди беруть участь у різноманітних конкурсах, застосовуючи своє знання граматики української мови, поезії, фольклору тощо. Під час гри учасники виявляють рівень своєї загальної ерудиції, творчі здібності й уміння працювати в команді. Переможе та команда, яка дасть більше правильних відповідей на поставлені питання та краще впорається з усіма завданнями.

1. Конкурс «Візитна картка». Капітани команд знайомлять уболівальників і членів журі зі своєю назвою, гаслом, іменами учасників гри.

2. Мовний конкурс. Доберіть якомога більше синонімів до діє слова:

I команда – **говорити** (розмовляти, балакати, казати, мовити, ректи баяти, віщати, гавкати, цідити, гриміти тощо);

II команда – **думати** (гадати, мати на думці, мати гадку, мислити, міркувати, мізкувати, розумувати, метикувати, кумекати, кмітувати тощо);

3. Поетичний конкурс. Назвіть автора поетичних рядків:

І команда

Книги – морська глибина:

Хто в них пірне аж до дна,
Той, хоч і труду мав досить,
Дивнії перли виносить. (І. Я. Франко)

Гей, вдарте в струни, кобзарі,
Натхніть серця піснями!
Українські прапори вгорі –
Мов сонце над степами... (П. Г. Тичина)

II команда

Ну що б, здавалося, слова...
Слова та голос – більш нічого...

А серце б'ється, ожива,
Як їх почує!.. (Т. Г. Шевченко)

Благословен той день і час,
Коли прослалась килимами
Земля, яку скропив Тарас
Дрібними росами-сльозами. (М. Т. Рильський)

4. Фольклорний конкурс (3 хв). Закінчіть прислів'я та приказки.

І команда

- ✓ Не гордись званням, а ... (гордись знанням).
- ✓ Ледачий двічі робить, а ... (скупий двічі платить).
- ✓ Вір своїм очам, а не ... (чужим словам).
- ✓ Земля чорна, а ... (білий хліб родить).
- ✓ Бережи хліб на обід, а ... (слово на відповідь).
- ✓ Слухай тисячу разів, а ... (говори – один).
- ✓ З добрим дружись, а ... (лихих стережись).

II команда

- ✓ На щедрого Бог посилає гостя, а ... (на скупого – злодія).
- ✓ Праця годує, а... (лінь марнує).
- ✓ Злого люди заклюють, а ... (доброго злижуть).
- ✓ Корінь науки гіркий, а ... (плід смачний).
- ✓ Нових друзів май, а ... (старих не забувай).
- ✓ Землю сонце прикрашає, а ... (людину праця).
- ✓ Не давав слова — кріпись, а ... (дав – дотримайся його).

5. Творчий конкурс (10 хв). Усно складіть твір-опис у жанрі пейзажної замальовки за поданою темою:

І команда – «Нечутно диха березневий спокій»;

II команда – «Які святі квітневі акварелі».

6. Бліц-турнір (1 хв). Назвіть одним словом-іменником іншомовного походження.

I команда

1. Винагорода, яку вручають переможцям. (Приз)
2. Масове інфекційне захворювання. (Епідемія)
3. Музичний супровід. (Акомпанемент)
4. Льодова гора, що плаває в океані. (Айсберг)
5. Певний режим харчування. (Дієта)
6. Прохід, прокладений під землею. (Тунель)
7. Пристрій для тренування. (Тренажер)
8. Супутник планети. (Сателіт)
9. Пристосування живих організмів до кліматичних умов. (Адаптація)
10. Організація збуту товарів на ринку. (Маркетинг)
11. Живописне зображення Бога. (Ікона)
12. Готель для автотуристів. (Мотель)

II команда

1. Композиція з кольорового скла. (Вітраж)
2. Територіальний різновид мови. (Діалект)
3. Костюмований бал. (Маскарад)
4. Коротка вистава-жарт. (Скетч)
5. Авторський висновок у байці. (Мораль)
6. Руйнування тканини кістки чи зуба. (Карієс)
7. Особа, яка проголошує промову. (Оратор)
8. Дослівний уривок тексту. (Цитата)
9. Втрата людиною чи твариною здатності рухатися. (Параліч)
10. Умовні знаки для секретного письма. (Шифр)
11. Дерев'яний верстат для живопису. (Мольберт)
12. Солі азотної кислоти. (Фосфати)

Вчитель. Брейн-ринг завершено. Підбиття підсумків.

Мова народу – це його дух, і дух народу – це його мова. Мова, якою не спілкуються, вмирає. Народ, який утратив свою мову, втрачає й увесь духовно-культурний світ цінностей, що витворився на ґрунті його мови. Тож нам слід докласти всіх зусиль, аби зберегти свій неповторний світ, свою мову.

Дякуємо за увагу! І – до наступних зустрічей!

Вікторина «Юний мовознавець» (8 клас)

Мета: розширювати знання учнів про українську мову; показати її красу та багатство фольклору українського народу за допомогою поетичного слова; розвивати мовлення учнів; виховувати любов до рідної мови, свого народу, рідної землі.

Обладнання: портрет Т.Г. Шевченка, плакати «Без мови рідної, юначе, й народу нашого нема», «Пісня – душа народу», «Кажуть, дитино, що мова наша – солов'їна».

Хід заходу

I. Організаційна частина. Оголошення теми й мети конкурсу.

Учитель. Звичайно, для кожного народу дорога своя мова. Для росіян – російська, для білорусів – білоруська, для поляків – польська. А для нас, українців, – українська. «Рідна мова дорога людині, як саме життя», – так говорить народна мудрість. Без мови не може існувати народ, його культура. Мова – це найдивовижніший витвір, що створила людина за свою історію. Ви – учні, вже багато знаєте. Тож пропоную вам познайомитися і показати свої знання з української мови.

II. Основна частина

Учитель. Ви будете працювати зараз у групах.

1 конкурс «Бліц-опитування»

1 команда

1. Які є види мовлення? (Усне і писемне)
2. З яких частин складається текст? (Зачин, основна частина, кінцівка)
3. Як пишуться імена, по батькові, прізвища людей, клички тварин, назви міст, сіл, вулиць, річок? (З великої літери)
4. На які питання відповідають слова – назви предметів? (Хто? що?)
5. Скільки літер в українському алфавіті? (33).
6. Наприкінці питального речення ставимо... (знак питання).
7. У слові стільки складів, скільки... (голосних звуків).
8. Мовлення буває... (усним і писемним).
9. З якої казки ці слова: «Ведмідь вліз в рукавичку сьомим»? («Рукавичка»)

2 команда

1. Які типи текстів ви знаєте? (Розповідь, опис, міркування)
2. Якими бувають речення за метою висловлювання? (Розповідні, питальні, спонукальні)
3. Наприкінці окличного розповідного речення ставимо... (знак оклику).
4. Текст, у якому когось або щось описують, називають – текстом – ... (описом).
5. Слово, близьке за значенням. (Синонім)
6. Частина слова, що стоїть перед коренем. (Префікс)
7. Зв'язані за змістом слова – це... (речення).
8. До тексту можна дібрати... (заголовок).

9. Хто у казці «Вовк та козенята» був страшний звір, якому не вдалося обманути сімох козеняток? (Вовк)

2 конкурс «Конверт»

Учитель. Ось конверт – туди заглянем

І завдання прочитаєм.

Щось сама не розберу,

Допомоги в вас прошу.

(Капітани команд отримують конверти із завданнями)

Завдання: 1. Правильно закінчіть прислів'я. 2. Поясніть значення українських народних висловів. 3. З окремих слів складіть прислів'я. Поясніть його зміст.

1 команда

1. Знай більше, а говори... (менше).

Мудрим ніхто не вродився, а... (навчився).

Без труда нема... (плода).

Де сила не візьме,... (там розум допоможе).

2. Язык до Києва доведе.

3. Тому, хто треба, хоче, мало, знати, спати,
багато.

2 команда

1. Краще річ нова, а дружба ... (стара).

Бджола мала, а й та... (працює).

Маленька праця краща за велике... (безділля).

Праця людину годує, а... (лінь марнує).

2. У кишені вітер гуляє.

3. Диво, українська, калинове, мово, наше, ти.

3 конкурс «Переговори сусіда»

Учитель. В Україні кажуть, що жіноча зброя – віник та язык. Бо українки славляться не тільки гострим розумом, а й гострим язичком. Та хлопці наші теж у кишеню за словом не лізуть.

(Діти вчать скоромовки, виходять парами і промовляють скоромовку, намагаючись переговорити сусіда).

- ✚ Ходить квочка коло кілочка,
Водить діточок коло квіточок.
- ✚ Карл у Клари украв корали,
Клара у Карла украла кларнет.
- ✚ На дворі трава,
На траві дрова,
Не рубай дрова,

Бо трава здорова.

- ✚ В ямі не спиться вусатому сому,
Сому вусатому сумно самому.

4 конкурс «Розсипаночка». Оцініть свої старання. Складіть розсипаночку.

1. Маибмвоглдоеджці (*Ми – молодці!*)
2. Маибпвегрдшеі (*Ми перші*)
3. Маибнвегпдежрзеимкоп жмноі (*Ми непереможні*)
4. Маибнвагйдреожжкзузмлноіпшрі (*Ми найрозумніші*)
5. Маибнвагй дкержазщі. (*Ми найкращі*)

5 конкурс «Конкурс капітанів». За 3 хвилини написати якомога більше слів із буквосполученнями.

- 1 команда – ЙО
- 2 команда – БО

6 конкурс «Відновіть вірші». Команди отримують картки із завданням. Учасники повинні відновити вірш, уставивши пропущені літери, що позначають голосні звуки. Виразно прочитати його й назвати автора.

Т_ч_в_д_з_п_д_в_р_
_р_м_н_д_л_н_.

П_ш_ _тьс_н_д_в_д_ _

ч_р_в_н_к_л_н_ . *Т. Шевченко*

7 конкурс «Шифрувальник». За номерами букв алфавіту розшифрувати прислів'я, записати його в зошит і пояснити значення.

10, 18, 1, 18, 18, 33; 16, 32, 6, 11, 18, 12; 30, 19; 15, 21, 11, 16, 1; 20, 23, 1, 29, 11, 18, 12.

«Знання людині, що крила пташині»

IV. Підведення підсумків

Учитель. Ось і підійшла до завершення наша подорож. Бажаю вам успіхів у вивченні рідної мови, щоб кожен урок був для вас святом і відкриттям.

Як парость виноградної лози,

Плекайте мову.

Пильно й неуханно

Політь бур'ян.

Чистіша від сльози

Вона хай буде.

Вірно і слухняно

Нехай вона щоразу служить вам.

Інтелектуальна гра «Найрозумніший» (10 клас)

Мета: закріпити в цікавій формі знання учнів з української мови та літератури, сприяти розвитку мовних умінь; збудити прагнення продемонструвати набуті знання та вміння, спонувати їх до творчої праці; розвивати уміння застосовувати свої навички; виховувати любов до милозвучності рідного слова, до української мови.

Учитель. Рідна мова! Запашна, співуча, гнучка, милозвучна, сповнена музики і квіткових пахощів, вона встала з колін, як піднялася й наша Україна. І той, хто себе на злиденність душі.

І зібрались ми сьогодні недаремно і ще раз переконаємося, що мова – багатство народу, його душа.

Шанувальники рідного слова! Ви присутні на грі «Найрозумніший», присвяченій Дню рідної мови. *(Гра проводиться у три тури)*

У I турі подаються по 10 запитань з варіантами відповідей кожній команді (в кожній команді однакова кількість учасників). Яка команда дасть найбільшу кількість правильних відповідей, та першою буде розпочинати завдання II туру.

1. З ким із тварин зустрів колобка стала останньою?
а) Зайцем; б) Вовком; в) Лисицею.
2. Хто автор байки «Щука»?
а) І. Крилов; б) Є. Гребінка; в) Л. Глібов
3. В якому році Т. Шевченка було викуплено з кріпацтва?
а) 1836; б) 1841; в) 1838.
4. До жанрів усної народної творчості не належить:
а) казка; б) пісня; в) роман.
5. Найменша одиниця мови:
а) слово; б) речення; в) звук.
6. Як називається словниковий склад мови?
а) графіка; б) фонетика; в) лексика.
7. Без якої святині зникає народ?
а) пісні; б) прапора; в) мови.
8. Яка буква не має звука?
а) й; б) дж; в) ь.
9. Кількість відмінків в укр. мові?
а) 5; б) 6; в) 7.
10. Як називається наука про звуки мовлення?
а) синтаксис; б) морфологія; в) фонетика.

Підбивається кількість балів.

Завдання II туру

Учитель зачитує по 8 запитань кожній команді з укр. мови та літератури. Право відповідати першій тій команді, яка в першому турі набрала найбільшу кількість балів.

Українська мова

1. Частина мови слова «леді» (іменник)
2. Скільки частин мови в укр. мові? (10)
3. Частина мови слова «тепер» (прислівник)
4. Яка частина мови має неозначену форму? (дієслово)
5. Наука, що вивчає слово як частину мови? (морфологія)
6. Форма однини іменника хитрощі (не утворюється)
7. Особлива частина мови (вигук)
8. Які частини мови не бувають членами речення (службові: сполучник, частка, прийменник)
9. Яка частина мови вживається замість іменника? (займенник)
10. Який займенник складається з однієї букви? (я)
11. Чим лютий відрізняється від інших місяців? (лютий – може бути і як прикметник, а назви інших місяців – іменники).
12. Від якої частини мови утворився січень? (дієслово)
13. Якими частинами мови може бути слово «мати»? (іменник, дієслово).
14. Початкова форма прикметника «найкращий» (гарний)
15. Яким числівником позначається День знань і Новий рік? (Перше – вересня і січня)
16. До якої частини мови належить назва державної мови України? (Прикметник українська)

Українська література

1. Що викривається в жартівливій пісні «Грицю, Грицю, до роботи»? (Ледарство)
2. В якому місті Т. Шевченка викупили з кріпацтва? (Санкт – Петербург)
3. Як називали в Україні мандрівних співців, що в супроводі музичних інструментів виконували народнопісенні твори? (Кобзарі)
4. Яку письменницю Т. Шевченко назвав своєю донькою? (Марко Вовчок)
5. Чи належать колискові пісні до календарно – обрядових? (Ні)
6. Хто є основоположником нової української літератури? (Т. Шевченко)
7. Хто з українських байкарів був особисто знайомий із Т. Шевченком? (Є. Гребінка)
8. Як називається опис природи? (Пейзаж)
9. Як називається народне оповідання про дійсні події? (Переказ)
10. Як називається народне оповідання про вигадані події? (Легенда)
11. Як називається найбільший прозовий твір? (Роман)

-
12. Як називається твір для театру? (П'єса)
 13. Де знаходиться могила Т. Шевченка? (у Каневі, на чернечій горі)
 14. Як називається основна премія в Україні? (Шевченківська)
 15. Як називається народний псевдонім І. Франка? (Каменяр)
 16. Хто мав псевдонім Дармограй? (Т. Шевченко)

III тур

Першою відповідає та команда, яка набрала найбільше балів у II турі. Командам надається право вибрати категорію: «Українська міфологія», «Прислів'я», «Народні звичаї», «Загальні питання», «Зарубіжна література».

Українська міфологія

1. Головний бог – бог Неба, Світла, Владика Світу, всього Суцього (Сварог).
2. Благовісник шлюбу, покровитель купання у воді (Купало).
3. Хатній демон, що ховається від людей на печі, в темних куртках, не любить сварок, вшановується 1 квітня, коли пробуджувався від зимової сплячки (Домовик).
4. Якого одноокого демона описав М. Гоголь в однойменній повісті? (Вій)
5. Хто творив суд, розподіляє територію між відьмами, упірями? (Сатана)
6. Із чого нечисть робила собі вино? (Із соку дуба)

Прислів'я

1. Що вовка годує? (Ноги)
2. Куди язик доведе? (до Києва)
3. Що очі коле? (Правда)
4. Чому треба вчитися замолоду? (Пригодиться на старість)
5. Кого не любить весна? (Ледачого)
6. Що робити ніколи не пізно? (Вчитися)

Народні звичаї

1. Густих суп з пшона (Куліш)
2. Ритуальна поминальна страва українців (Коливо)
3. Різаний або рваний шматок прісного тіста, зварений у воді чи молоці (Галушка)
4. Істота в образі жінки з довгим розпущеним волоссям і риб'ячим хвостом (Русалка)
5. Яке свято пов'язане із зустріччю зими і весни? (Стрітення)
6. Коли приходять Новий рік за старим стилем (з 13 на 14 січня).

Загальні питання

1. Найбільший музичний інструмент (орган)
2. Дерево, яке часто згадується в книгах про вампірів. (осика)

3. Перерва між діями спектаклю (антракт)
4. Низький чоловічий голос (бас)
5. Як називається село в Казахстані? (Аул)

Підбивання підсумків.

Додаткове завдання для двох команд.

1. Фінальний тур «Літературна з'єдналка». Перед вами – імена та прізвища укр. письменників. Ваше завдання – з'єднати їх правильно. У результаті ви отримаєте назву одного з творів Т. Шевченка.

1.	Тарас	К Грінченко
2.	Олександр	И Гребінка
3.	Леся	А Чайковський
4.	Павло	Й Українка
5.	Євген	Н Шевченко
6.	Марко	Ч Вовчок
7.	Борис	А Олесь
8.	Андрій	М Тичина

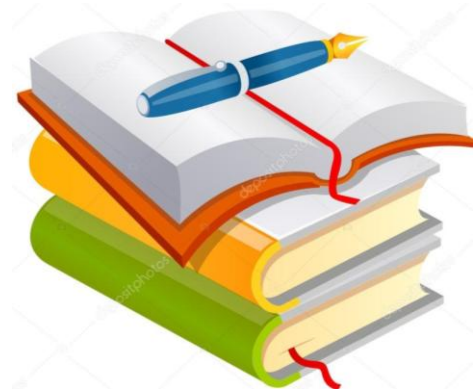
Відповідь: поема «Наймичка».

2. Прочитати напам'ять поезію Т. Шевченка.
3. Заспівати укр. народну пісню.
4. Скласти вірш, римуючи слова: сміх – сніг, весна – красна; мова – діброва, буває – забуває.

Додатковий конкурс «Хто швидше»

Запитання ставляться обом командам. Відповідає та команда, яка знає правильну відповідь.

1. Яке місто ширяє над головами? (Орел)
2. З якого крана не набереш води? (З підйомного)
3. Яку річку можна зрізати ножем? (Прут)
4. Яку державу влітку можна носити на голові? (Панама)
5. Що спільного між неслухняним хлопчиком і порожнім будинком? (Пустують)

Мовна вікторина

«Подорож океаном рідної мови» (5,6 класи)

Цимбалюк Л.І., вчитель української мови та літератури

Мета: повторити і закріпити знання із лексикології, фразеології, морфології, усної народної творчості, збагачувати словниковий запас учнів; розвивати логічне мислення, увагу, спостережливість, кмітливість; виховувати культуру мовлення, любов до рідної мови, бажання розмовляти рідною мовою, повагу до народної мудрості, пробудити почуття національної свідомості; навчати дітей розуміти і збагачувати рідну мову, формувати розуміння того, що українська мова – наш скарб; розширювати знання про красу і багатство української мови; пробудити почуття національної гідності.

Форма проведення виховного заходу: вікторина.

Обладнання: ноутбук, скринька з прислів'ями, конверти із завданнями.

Хід заняття

Учитель. Багата і барвиста мова українського народу. Мова – то краса нашого життя, – наше майбутнє. Рідне слово – це невмируще джерело, з якого ми пізнаємо навколишній світ, свою родину, свій народ. Сьогоднішній захід ми присвячуємо рідній українській мові. Саме тій мові, якою ми розмовляємо, пишемо, читаємо. Тож ми починаємо змагання знавців української мови. **Девіз нашого змагання:**

Хто любить, знає рідну мову, тому вона всміхнеться.

Солодке слово «перемога» нелегко всім дається.

Хто мову шанує свою, хай той переможе в бою.

Учитель. І незабаром ми дізнаємося, хто стане найяскравішою зіркою у нашому королівстві рідної мови. Але кожен із вас хай пам'ятає:

Я – учень	Я – вмію
Я – хочу знати	Я – знаю
Я – думаю	Я – особистість творча

Наш урок буде проходити у формі мовної вікторини. У змаганні братимуть участь 2 команди. Команди мають обрати собі назву відповідно до запропонованих емблем: «Мовознавці» та «Словограй» і капітанів команд.

У нас є шановане журі, яке буде підраховувати отримані бали і після кожного конкурсу та в кінці змагання зробить підсумки і визначить команду переможниці. Сьогодні ви матимете змогу показати свої: знання, уміння, навички, ерудицію та кмітливість. Отже, перевіримо ваші знання української мови та української усної народної творчості загалом.

I тур «Народ скаже, як зав'яже»

Один із визначних скарбів усної народної творчості є прислів'я та приказки, в яких зосереджена народна мудрість. Протягом I туру кожній команді по черзі будуть запропоновані частини прислів'їв, які необхідно продовжити; якщо одна команда не дає відповіді, то це право переходить до команди суперника. За кожну

правильну відповідь нараховується 1 бал. Отож, вперед. Розпочнемо з команди «Мовознавці».

1. Хто не робить... (той не їсть).
2. Куй залізо... (поки гаряче).
3. Що посієш... (те й пожнеш).
4. Зробив діло... (гуляй сміло).
5. Не вір словам... (а вір ділам).
6. Лінивий двічі робить, а скупий... (двічі платить).
7. Життя прожити – ... (не поле перейти).
8. Дарованому коневі... (в зуби не заглядають).
9. Вік живи... (вік учись).
10. Під лежачий камінь... (вода не тече).
11. Сім раз відмір... (раз відріж).
12. Краще синиця в руках... (ніж журавель у небі).
13. На чужому горі... (щастя не збудуєш).
14. Не одежа красить людину... (а добрі діла).
15. Слово – не горобець... (вилетить – не впіймаєш).
16. З ким поведешся... (того й наберешся).
17. Хочеш їсти калачі... (не сиди на печі).
18. Умій вчасно сказати і вчасно... (змовчати).
19. Шабля раниць голову, а слово – ... (душу).
20. Більше діла – ... (менше слів).
21. Хто людей питає, той... (розум має).
22. Без верби і калини ... (нема України).
23. Книга вчить, як... (на світі жить).
24. Не той друг, хто медом маже, а той, ... (хто правду каже).
25. Не знаючи броду, ... (не лізь у воду).
26. Нових друзів май, а старих ... (не забувай).
27. Не хочеш почути поганих слів, ... (не кажи їх сам).

Отже, закінчився перший конкурс. Можна ставити вже перші бали. Журі просимо оголосити бали для кожної з команд.

II тур «Знавці приказок та прислів'їв»

Наші предки передавали з уст в уста, з покоління в покоління усю життєву мудрість українського народу. Тож метою нашого наступного конкурсу є пригадати, які ви знаєте прислів'я та приказки з усім нам відомими і вживаними словами. Отож прошу по одному з представників команд до мене підійти і вибрати відповідні компоненти (стрічки із скриньки): *голова, праця, друг, розум* (учасники повертаються до команд). На обмірковування всім командам дається 3 хвилини (учасники виконують). За кожну правильну відповідь нараховується 2 бали. Першою відповідає команда «Словограй».

Орієнтовні відповіді:

Голова – за дурною головою і ногам нема покою; одна голова добре, а дві краще; лису голову кожен голити годен; дві голови не влізуть в одну шапку.

Праця – хто не працює, той не їсть; без роботи день роком стає; людська (робота) праця – не дурниця, розкидати не годиться.

Розум – вдача гаряча, а розум миші з'їли; гарна птиця пером, а чоловік розумом.

Друг – дружба та братство – дорожче багатство; зустрів друга нового, не (дружба) забудь і старого; не май сто рублів, а одного друга; хто друга справжнього зустрів, той на великий скарб набрів.

Отже, команді «Словограй» надається слово (потім «Мовознавці»). Отже, журі просимо оголосити бали для кожної з команд за другий тур.

III тур «Знавці фразеологізмів»

Командам пропонується 20 фразеологізмів, які необхідно співставити, знайшовши пару-синонім. Команді, яка найшвидше і правильно впорається з завданнями нараховується 5 балів.

1. Розбити глека	А. Полатати боки
2. Волосся дибом встає	Б. Ні риба, ні мясо
3. Сьома вода на киселі	В. Бідний як церковна миша
4. Рвати на собі волосся	Г. Кров холоне в жилах
5. Хоч вовком вий	Г. Чорна кішка пробігла
6. Нам'яти вуха	Д. Нашому тинові двоюрідний пліт
7. Ні Богу свічка, ні чортові кочерга	Е. Як цвіту в городі
8. Хоч греблю гати	Є. Битися головою об стіл
9. Голий як бубон	Ж. Вилами по воді писано
10. Баба надвоє ворожила	Ї. Хоч гвалт кричи

Відповіді:

1. Розбити глека	Г. Чорна кішка пробігла
2. Волосся дибом встає	Г. Кров холоне в жилах
3. Сьома вода на киселі	Д. Нашому тинові двоюрідний пліт
4. Рвати на собі волосся	Є. Битися головою об стіл
5. Хоч вовком вий	Ї. Хоч гвалт кричи
6. Нам'яти вуха	А. Полатати боки
7. Ні Богу свічка, ні чортові кочерга	Б. Ні риба, ні мясо
8. Хоч греблю гати	Е. Як цвіту в городі
9. Голий як бубон	В. Бідний як церковна миша
10. Баба надвоє ворожила	Ж. Вилами по воді писано

А зараз, просимо журі підрахувати бали за III-й етап конкурсу.

Отже, журі просимо оголосити бали для кожної з команд за третій тур вікторини.

IV тур «Мовне асорті»

Кожній команді і кожному її учаснику будуть запропоновані питання, на які необхідно дати відповідь. Якщо одна команда не дає відповіді, то це питання не зараховується. За кожну правильну відповідь нараховується 1 бал.

Питання для I команди

-
1. Державна мова України (українська).
 2. Найбільша одиниця мови (текст).
 3. Частина мови, яка називає ознаку (прикметник).
 4. Знак у кінці питального речення (?).
 5. Чим починається репліка діалогу на письмі (-).
 6. Слова з протилежним значенням (антоніми).
 7. Перша буква у власній назві (велика).
 8. Знак у слові з-поміж (дефіс).
 9. Наука про звуки мови (фонетика).
 10. Розписне яйце (писанка).
 11. Скільки -н- у слові незрівнянний (чотири).
 12. Головні члени речення (підмет, присудок).
 13. Документ про середню освіту (атестат).
 14. Символ українців, що оберігає (оберіг).
 15. Префікс у слові прекрасний (пре-).
 16. Частина мови а (сполучник).
 17. Список літер встановленого порядку (алфавіт).
 18. Займенник з однієї букви (Я).
 19. Частина тексту з нового рядка (абзац).
 20. Остання буква у слові шістдесят (т).
 21. Розділ науки про правопис (орфографія).
 22. Скільки букв в українському алфавіті? (33)
 23. Назвіть останній відмінок української мови. (Клична форма)
 24. Який знак в українській мові не є розділовим? (Дефіс, апостроф)
 25. Скільки голосних в українській мові? (6)

Питання для II команди

1. Без чого зникає народ? (без мови).
2. Найменша одиниця мови (звук).
3. Слова спільного кореня (спільнокореневі).
4. Частина мови слова зошит (іменник).
5. Знак у кінці розповідного речення (крапка).
6. Розділовий знак при звертанні (кома або знак оклику).
7. Словник про значення слів (тлумачний).
8. Власний життєпис (автобіографія).
9. Стиль підручника (науковий).
10. Остання частина слова (закінчення).
11. Документ про хід зборів (протокол).
12. Розмова двох осіб (діалог).
13. Опис природи (пейзаж).
14. Помилка в правописі (орфограма).
15. Що стоїть перед коренем (префікс).

-
16. Слова, близькі за значенням (синоніми).
 17. Остання літера алфавіту (я).
 18. Буква, яка не є звуком (ь). Невеличкий твір повчального змісту (байка).
 19. Страва з варених крупів (каша)
 20. Крупа з проса (пшоно)
 21. Найбільша одиниця мови (текст).
 22. Частина мови, яка називає ознаку (прикметник).
 23. Знак у кінці питального речення (?).
 24. Слова з протилежним значенням (антоніми).
 25. Перша буква у власній назві (велика).

А зараз, просимо журі оголосити бали за IV конкурс.

V тур «Скажи без затримки»

Назвіть антоніми до запропонованих слів, а потім і синоніми. У разі затримки – відповідає команда-суперниця. Перемагає та команда, у якій буде найбільше правильних відповідей. Кожне слово оцінюється в 1 бал. Отож, розпочнемо з антонімів.

Слова для I команди (антоніми):

1. сміятися (плакати)
2. активний (пасивний)
3. корисний (шкідливий)
4. хворіти (видужувати)
5. захід (схід)
6. ганьба (слава)
7. минуле (сучасне)
8. згадати (забути)
9. працьовитий (лінивий)

Слова для II команди (антоніми):

1. прокинутися (заснути)
2. вітатися (прощатися)
3. хвалити (гудити)
4. щедрість (скупість)
5. помилково (істинно)
6. оптиміст (песиміст)
7. мирний (агресивний)
8. зачин (кінцівка)
9. бадьорість (втома)

А тепер попрацюємо із синонімами. Учасникам із кожної команди необхідно дібрати якомога більше синонімів до запропонованих слів. Перемагає та команда, яка зможе підібрати найбільше синонімів і, відповідно, якомога краще впоратися із завданням. Кожне слово-синонім оцінюється в 1 бал.

Слова для I команди (синоніми):

1. згода – мир, лад, гаразд, добре
2. гречний – ввічливий, тактовний, чемний, делікатний, любязний, шанобливий)
3. сильний – могутній колосальний
4. розуміти – тямити, збагнути, осислювати
5. йти – летіти, шкандибати, плентатись, дріботіти, волочитись
6. величний – гігантський, колосальний
7. оборона – захист, боротьба
8. атака – наступ, напад
9. вдача – характер, натура

Слова для II команди (синоніми):

1. криниця – колодязь, журавель
2. неволя – полон, рабство
3. тиша – спокій, затишшя
4. навкруги – навколо, довкола
5. невідомий – незнайомий, незнаний
6. занедбаний – занехаяний, запущений
7. високоповажний – високошанований, шановний, вельмишановний
8. бити – дубасити, духопелити, товкти, лупцювати
9. багато – сила-силенна, безліч, тьма

Отже, журі просимо оголосити бали для кожної з команд за V тур вікторини.

VI тур «Словникар»

Капітани обох команд запрошуються до мене. Вам буде запропоноване одне велике слово, з його літер ви повинні за 3 хвилини скласти якомога більше інших слів. І так, капітани, зосередьтесь, вам дістається слово *«милозвучність»*. Час пішов!

Орієнтовні відповіді: (Мило, ніс, сіль, злість, вино, осінь, звучить, сіть, лози, лом, оси, міль, ніч, мови, воли).

А зараз, журі просимо оголосити бали для кожної з команд за VI тур вікторини.

VII тур це «Всезнайко»

Зараз, шановні гравці, здійснимо подорож по деяких містах України і ваше завдання, команди: сказати, хто вас там зустріне. Наприклад, у Києві – киянин. За кожну правильну відповідь команда може отримати по 1 балу. Розпочнемо з команди «Мовознавці».

У Харкові – харків'янин, Донбасі – донбасівець, на Поділлі – подолянин, у Львові – львів'янин, в Одесі – одесит, Сумах – сумчанин, Чернівцях – чернівчанин, Черкасах – черкасець, Чернігові – чернігівець, в Польщі – поляк, у Тернополі – тернопільчанин, Каневі – канівчанин, у Кривому Розі – криворіжець, у Миколаєві – миколаєвець, в Ірпені – ірпінець, у Бердичеві – бердичівець.

Шановне журі, просимо оголосити бали для кожної з команд за VII тур вікторини.

VIII тур «Відгадайко»

Наш український народ, навіть у надзвичайно важкі для нього історичний період, умів вдало пожартувати. Тож у восьмому турі під назвою «Відгадайко!» ви покажете свою кмітливість у розгадуванні народних українських загадок. Це будуть звичайні загадки, мовні загадки-шаради та загадки-жарти. За кожну правильну відповідь команда отримує 1 бал. Першою цього разу відповідає команда «Словограй» (*загадки витягають з торбинки*).

1. Без пилки, без сокири, а мости будує. (*Мороз*)

2. Жовтий клубок по голубій хустині качається, людям усміхається. (*Сонечко*)

3. Біле – не сніг, зелене – не луг, кучеряве – не людина. (*Береза*)

4. Маленький, чепурненький крізь землю пройшов, червону шапочку знайшов. (*Гриб мухомор*)

5. Білі зуби маю, та усі ховаю, довгі коси маю, та не заплітаю. (*Кукурудза*)

6. Одного батька і одної матері дитина, а нікому з них не син. (*Дочка*)

7. Голова її в коморі, а коса її надворі. (*Морква*)

8. Біле поле, чорне насіння, хто його сіє, той розуміє. (*Книга*)

9. Що іде, не рухаючись із місця? (*Час*)

10. У вінку зеленолистім, у червоному намисті видивляється у воду на свою хорошу вроду. (*Калина*)

11. Що можна бачити з заплющеними очима? (*Сон*)

12. Завжди в роті , а не проковтнеш. (*Язик, зуби*)

13. Що воно за штука, що день і ніч стука? (*Серце*)

14. Рогатий, а не бик, пливе, а не качка. (*Місяць*)

Шановне журі! Просимо підрахувати набрані командами бали за VIII конкурс.

Тож зараз, поки журі буде підраховувати бали, поміркуємо: Чому ж, навіть після прийняття «Закону про мови», існує мовна проблема? Боляче дивитись на те, як «деякі українці» не розуміють значення багатьох слів рідної мови, навіть сміються, бо, бачте, смішними вони їм здаються, а не думають про те, що сміються з самих себе, зі своєї духовної убогості.

З цього приводу Іван Павліха написав байку. Учениця виразно її зачитує.

Знайшлася Жаба серед жаб, яка сказала:

«Я дурна була б, щоб так, як предки, стала квакати.

Я буду, мов та Качка, крякати!»

Тут хтось їй заперечив сходу:

«Але ж ти жаб'ячого роду, а не качка!»

«Ну й що?! До чого ця балачка,

Коли мені миліше «кря», ніж «ква» ?

Воно дає мені права на пух, на крила...

А там, дивись, здіймуся ще й в політ,

Побачу світ: савани... води Нілу...» –

Отак мрійливо думає вона і кряче в рідному болоті

Аж котиться луна, та ба – злетіти годі.

Мораль: хто рідного не береже, того не виручить чуже.

Отже, шановне журі, просимо оголосити результати вікторини!

Учитель. Наше змагання – це поетична передмова до досконалого вивчення рідної мови. Вивчати її, удосконалювати свої знання, збагачувати словниковий запас під час читання і спілкування, досконало володіти нею – обов'язок кожного справжнього українця.

Сьогодні, ми ще раз переконалися у тому, що українська мова – це безмежний океан. Вона мелодійна, як пісня солов'я, прекрасна і барвиста, наче дощова веселка. Не можна ходити по рідній землі, не зачаровуючись виплеканою у віках рідною мовою.

Інтелектуальна гра «Мовний крос» (9 клас)

Мета заходу: розширювати і збагачувати знання учнів про мову; розвивати в учнів пізнавальні інтереси і здібності, потребу глибокого і творчого оволодіння знаннями, навички застосування знань рідної мови практично, вміння правильно висловлювати свої думки, логічне мислення, увагу, пам'ять, уміння працювати в групах; навчати самостійно набувати знання, створювати умови для самореалізації учнів; прищеплювати любов до рідної мови, бажання нею досконало володіти і пропагувати серед ровесників та старших; виховувати позитивні мотиви до навчальної діяльності, взаємоповагу, взаємодопомогу.

Обладнання: картки, демонстративний матеріал, ноутбук, кубик.

Тип уроку: урок закріплення набутих знань і вмінь.

Епіграф до уроку:

*Мова моя українська чарівна
І найрідніша для кожного з нас.*

Учениця: Велична, щедра і прекрасна мова,

Прозора й чиста, як гірська вода.

Це України мова барвінкова,

Така багата й вічно молода.

Вимовляю кожне слово,

Кожне слово, наче спів.

Найдорожча рідна мова,

Мова діда і батьків.

Конкурсна програма

I. Візитка команд. (Презентація власної команди)

II. Конкурс «Розгадування криптограми»

От тому плекайте, діти,

Рідну свою мову,

Вчіться складно говорити

Своїм рідним словом. *С. Воробкевич*

Команди отримують зашифровану криптограму, їм необхідно якомога швидше її розшифрувати. Та команда, яка швидше з цим впорається, отримує 1 бал та право відповідати першими у наступному конкурсі. Необхідно, користуючись цифровими позначеннями літер в алфавіті, прочитати вираз.

1 Аа	2 Бб	3 Вв	4 Гг	5 Ґґ	6 Дд
7 Ее	8 Єє	9 Жж	10 Зз	11 Ии	12 Іі
13 Її	14 Йй	15 Кк	16 Лл	17 Мм	18 Нн
19 Оо	20 Пп	21 Рр	22 Сс	23 Тт	24 Уу
25 Фф	26 Хх	27 Цц	28 Чч	29 Шш	30 Щщ
31 Ъ	32 Юю	33 Яя			

19 -23 23-19-17-24 20-16-7-15-1-14-23-7, 6-12-23-11,
21-12-6-18-24 22-3-19-32 17-19-3-24,
3-28-12-23-31-22-33 22-15-16-1-6-18-19 4-19-3-19-21-11-23-11
22-3-19-13-17 21-12-6-18-11-17 22-16-19-3-19-17.

III. Конкурс « Далі, далі ...»

Кожній команді ведучим надається серія запитань, на які треба відповісти за 1 хвилину. Виграє та команда, яка за цей час встигне відповісти на більшу кількість запитань; кожна правильна відповідь 1 бал.

Запитання для команди № 1

1. Скільки літер розміщено в українському алфавіті? (33)
2. Який розділовий знак найпоширеніший? (Крапка)
3. Частина слова перед коренем? (Префікс)
4. Розмова двох осіб. (Діалог)
5. Перша буква у власній назві? (Велика)
6. У що береться пряма мова? (Лапки)
7. Нема України без верби і... (Калини)
8. Речення з однією граматичною основою. (Просте)
9. Великий за обсягом прозовий твір. (Роман)
10. Синтаксис – це розділ мовознавства, який вивчає ... (Словосполучення і речення).
11. Слова, протилежні за значенням. (Антоніми)
12. Сьомий відмінок нашої мови. (Кличний)
13. Словник про значення слів. (Тлумачний)
14. Частина мови про кількість. (Числівник)
15. Речення лише з підметом. (Односкладні, називні)
16. Які букви в алфавіті завжди передають два звуки? (Щ, і)
17. Яке буває мовлення? (Усне і писемне)
18. Найбільша одиниця мови. (Текст)
19. Розмальоване яйце. (Писанка)
20. Скільки Н у слові НЕЗРІВНЯННИЙ? (Дві)
21. Список літер у встановленому порядку. (Алфавіт)
22. Слово з багатьма значеннями. (Багатозначне)
23. Остання буква у слові ШІСТДЕСЯТ. (Т-)

Запитання для команди № 2

1. Усі звуки поділяються на ... (голосні та приголосні)
2. Слова, які мають близьке лексичне значення, але різні за звучанням. (Синоніми)
3. У кінці питального речення ставиться ... (знак питання).
4. Державна мова України. (Українська)
5. Частина мови про ознаку предмета. (Прикметник)
6. Чим починається діалог? (Type)

7. Наука про звуки мови. (*Фонетика*)
8. Головні члени речення. (*Підмет і присудок*)
9. Складне речення з сурядними сполучниками. (*Складносурядне*)
10. Найменша одиниця мови. (*Звук*)
11. Знак у кінці розповідного речення. (*Крапка*)
12. Буква без звука. (*М'який знак*)
13. Власний життєпис. (*Автобіографія*)
14. Остання частина слова. (*Закінчення*)
15. Речення без другорядних членів речення. (*Непоширене*)
16. Скільки букв в українському алфавіті передають голосні звуки? (*10*)
17. Сьомий відмінок нашої мови. (*Кличний*)
18. Символ українців, що оберігає. (*Оберіг*)
19. Частина мови «ОЙ»? (*Вигук*)
20. Префікс у слові ПРЕКРАСНИЙ. (*Пре -*)
21. Слова спільного кореня. (*Спільнокореневі*)
22. Народна назва Пасхи. (*Великдень*)
23. Остання буква у слові П'ЯТДЕСЯТ? (*Т -*)

Підведення підсумків конкурсу.

IV. Конкурс «Темна конячка»

Запитання закодовані на цифрах кубика. Команда кидає кубик і отримує цифру, яку відкривають на ІКТ. Під цими цифрами містяться питання від вчителів.

№ 1 – Директор школи

В іменнику твердої групи I відміни, що означає назву дерева, переставте так склади, щоб одержати прилад, який потрібен кожному шоферу і велосипедисту. (*Сосна – насос*)

№ 2 – Вчитель географії

Назва якої річки, а це іменник III відміни, складається з префікса та кількісного числівника? (*Прип'ять*)

№ 3 – Вчитель біології

В іменнику I відміни, що означає вид печеного хліба, букву «у» замініть на «і» й одержите іменник, що означає назву лісової тварини. А слово це – іменник I відміни твердої групи. (*Булка – білка*)

№ 4 – Вчитель математики

Випишіть у колонку лише слова, у яких букви, взяті в дужки, подвоюються.

Доне (ч) ина, о (б) ризкати, за (б) ризкати, (с) сати, ві (д) ячити, на (д) ворі, іме (н) ий, Туре (ч) ина, ві (д) окремими, на (д) ністряньський, імени (н) ик, ро (з) умний, о (в) а, гайдама (ч) ина, бе (з) успішний, небе (з) ахисний, істи (н) ий.

Ключ. З перших букв прочитаєте назву вірша Лесі Українки. («Досвітні огні»)

№ 5 – Вчитель англійської мови

Займенники, що в дужках, поставте в потрібному відмінку і випишіть у дві колонки словосполучення:

1) із займенниками, що **НЕ** мають початкового **Н** – ; 2) із займенниками, що мають початкове **Н** – .

Спитав у (він), передав через (вони), глянув (вона) у вічі, прийшла до (вона), перед (він), люблю (вони), сміявся з (вони), бачилась із (вона), збудив (вона), згадав про (він), надіявся на (вони), допоможу (вона), в'ється над (воно), зв'язок з (вони), усміхнувся до (він), звільнили (воно), переказала через (вона).

Ключ. У кожному першому слові підкресліть другу від початку букву. З цих букв прочитаєте вислів давньоримського поета Вергілія. (*Любов перемагає все*)

№ 6 – Педагог-організатор

Я розбираю речення: *З – за лісу місяць впливає* – і ніяк не можу визначити, який це член речення *з – за лісу* – обставина місця чи додаток?

Відповідь: І обставина, і додаток. Усе залежить від того, як поставиш питання. Якщо запитаєш: «Звідки?» – то це обставина, а якщо «З – за чого?» – то додаток.

Підведення підсумків конкурсу.

Хвилинка перепочинку.

Учасникам кожної команди дається однакова кількість букв, за допомогою яких необхідно скласти слова, згідно їх трактування. Команда яка швидше виконує дане завдання отримує додатковий 1 бал.

- Напівавтоматична дво- і триколісна машина, що рухається силою їздця, який натискує ногами на педалі. (В – Е – Л – О – С – И – П – Е – Д)
- Населений пункт неміського типу, жителі якого займаються переважно обробіткою землі. (С – Е – Л – О)
- Підтверджувати істинність, правильність чого-небудь фактами, незаперечними доказами; синонім до слова – доказали. (Д – О – В – Е – Л – И)
- Свійська робоча тварина родини конячих. (О – С – Е – Л)
- Дрібні тверді частинки землі, що перебувають у повітрі або вкривають поверхню чого-небудь; порохнява. (П – И – Л)
- Безліса рівнина, рівний великий простір; ділянка землі, що використовується під посіви. (П – О – Л – Е)
- Почуття радісного, безтурботного настрою; синонім до слова – грайливо. (В – Е – С – Е – Л – О)
- Транспортне виробниче підприємство, яке забезпечує експлуатацію, періодичний ремонт, утримання та обслуговування рухомого складу (локомотивів, вагонів) (Д – Е – П – О)
- Дерев'яна з лопаттю на кінці довга жердина, за допомогою якої переміщують човен. (В – Е – С – Л – О)
- Бики, яких використовують як тяглову силу. (В – О – Л – И)

- Чорні з жовтими поперечними смужками перетинчастокрилі комахи, що жалять, як бджоли. (О – С – И)

V. Конкурс «Прямо чи влучно»

На екрані монітора висвічується завдання: розв'язати подані ребуси. Кожна команда відповідає на випередження, при підготовці відповіді піднімає сигнальну картку та дає відповідь. У разі неправильної відповіді право відповіді переходить до іншої команди. Якщо жодна команда не дала правильну відповідь, питання – ребус знімається. Час на обдумування кожного питання – 1 хв.

№1.

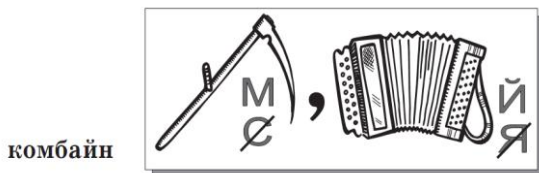
слива

№ 4.

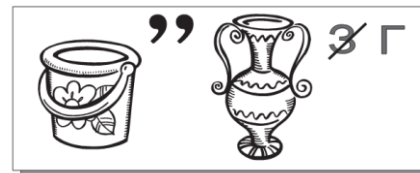
вересень

№ 2.

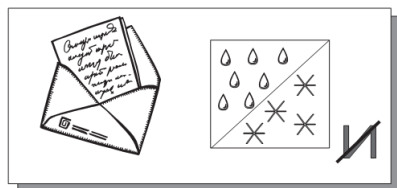
комбайн

№ 5.

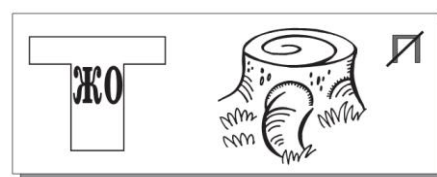
відвага

№ 3.

листопад

№ 6.

ЖОВТЕНЬ

Підведення підсумків конкурсу.

VI. Конкурс «Мовні заморочки»

Командам необхідно розшифрувати той фразеологізм, який показаний картинкою на екрані проектора, та пояснити його значення.. У разі, якщо жодна команда не дає правильної відповіді, питання знімається. Час на обдумування одного питання – 1 хв. Команда, яка першою приготує правильну відповідь, піднімає сигнальну картку та дає відповідь. Якщо відповідь помилкова, право відповіді переходить іншій команді.

№ 1. Зарубати на носі

№ 5. Ноги звисити

№ 2. Волосся дибки

№ 3. Тягти kota за хвоста

№ 4. За сімома замками

№ 6. Закусити рукава

№ 7. Водою не розіллеш

№ 8. Біла ворона

VII. Конкурс капітанів «Гонка за лідером»

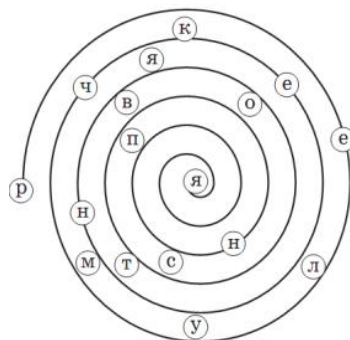
1. Розглянь уважно літери у квадраті. Які слова з трьох літер «заховалися» в рядках, у стовпчиках?

в	і	м	ю	п
п	л	и	с	ч
в	і	ф	и	н
б	д	а	р	ю
е	є	х	д	и

Відповідь.

л	и	с
і		и
д	а	р

2. «Розматуй» клубочок і дізнаєшся, з чого складається мовлення.

(Речення)

3. Користуючись малюнком-підказкою, що справа, прочитай, які є види мовлення.

а	с	д	е	о	п	ч	с	н	м	г	е
у	р	н	г	і	м	и	ю	е	я	н	х

Відповідь: (усне і писемне).

4. Додайте «

- Мені тринадцятий ... » (Минало)
- Народні пісні на Різдво (Колядки)
- Автор «Заповіту» (Шевченко)
- Авторка « Досвітніх огнів » (Леся Українка)
- Хто плакав у Путивлі (Ярославна)
- Автор «Енеїди» (Котляревський)
- Хто парубок моторний? (Еней)
- Українка – султанша (Роксолана)
- Зібрання описів за роками (Літопис)
- Давньоукраїнський полеміст (Вишенський)
- Виконавці дум (Кобзарі)

Підведення підсумків конкурсу.

Вчитель: Дорогі діти, шановні присутні! Сьогодні ви ще раз впевнилися, що наша мова таємнича, незбагненна, прадавня, невичерпна, але досі нами не опанована. Тому у нас ще попереду ще багато подорожей до країни Мовограй.

Підведення підсумків гри, визначення та нагородження переможців.

На закінчення спробуємо всі разом дібрати слова у вірші про чарівну мову

Щоб розумним і мудрим стати, треба мову рідну ... (ЗНАТИ)

А щоб вміти говорити, треба рідну мову ... (ВЧИТИ)

Знає кожен з нас чудово – не прожити нам без ... (МОВИ)

Рідна ж мова пелюсткова, мудра, світла ... (СВІТАНКОВА)

Перегляд презентації про життя та творчість Т.Г.Шевченка

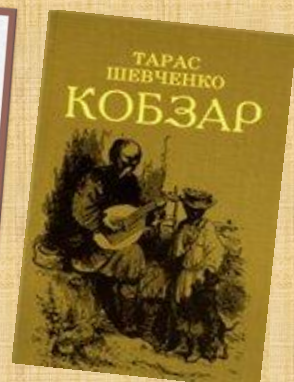
Т.Г.Шевченко.
Кріпацька сім'я

Т.Г.Шевченко.
Катерина

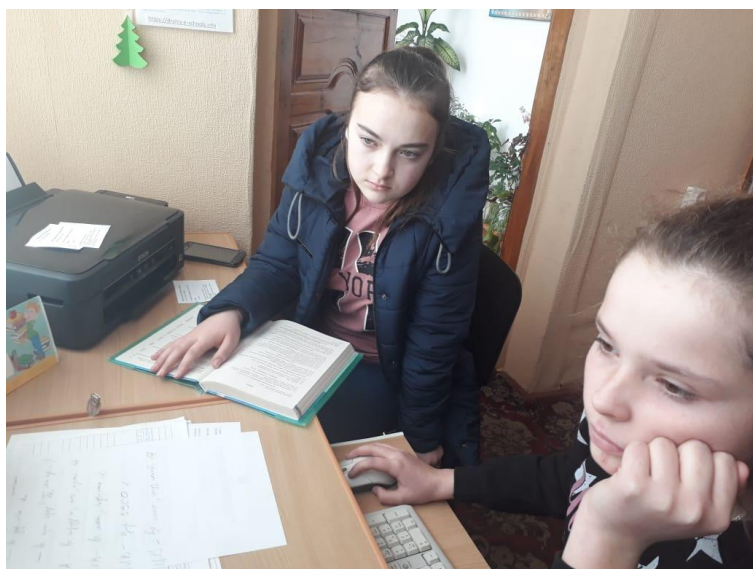
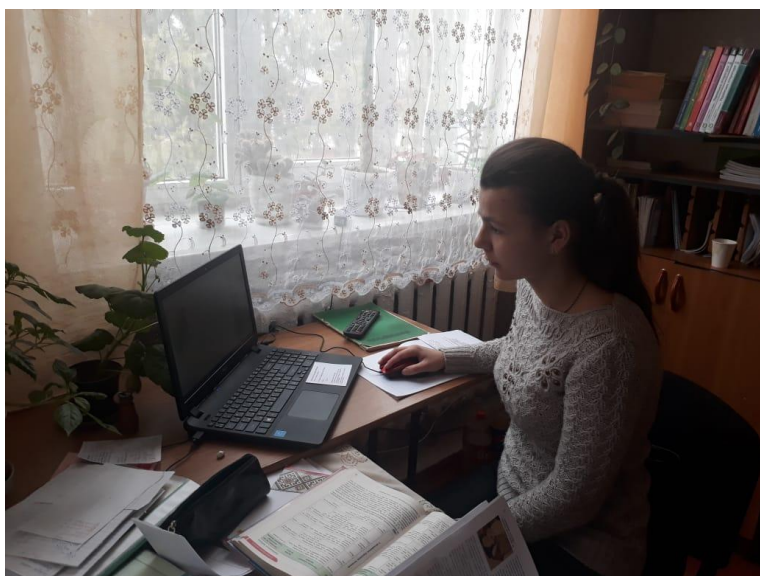
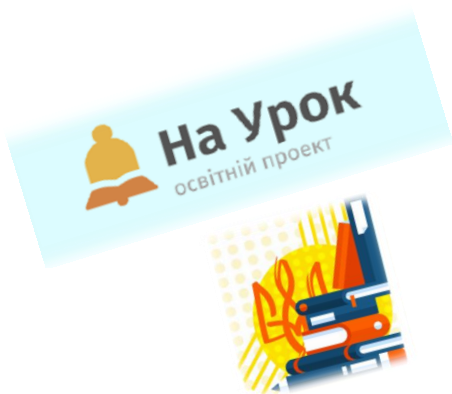
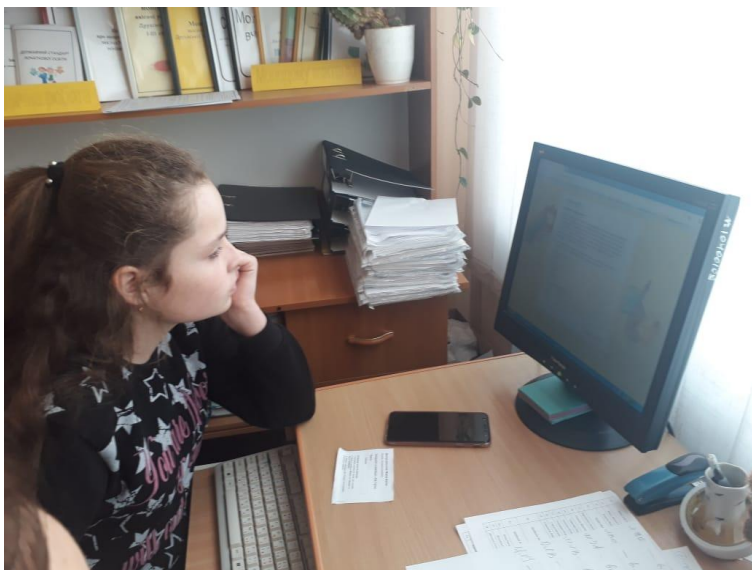

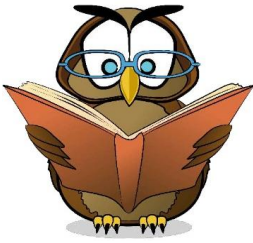
Т.Г.Шевченко.
Циганка –
ворожка

У 1840 році побачила світ книжка поезій Шевченка “Кобзар”, за яку прозвали поета в народі незламним Кобзарем

Участь учнів 9 класу в онлайн-олімпіаді з української мови на освітніх платформах «Всеосвіта», «На урок»

Конкурс «Грамотій»

Написати диктант (на вибір)

Мова

Століттями мова народу була тією повноводною рікою, яку ми називаємо поетичністю, адже вона виражає наші емоції та почуття. Поетичність жила в слові. І слово було немислиме без неї, як немислима річка без води, повноводність – без глибини, душа – без дихання.

Людина може володіти кількома мовами, залежно від її здібностей. Нахилів і прагнень. Але найкраще, найдосконаліше вона має володіти рідною мовою. Рідна мова – це невід’ємна частка Батьківщини, голос народу й чарівний інструмент, на звуки якого відгукуються найтонші струни людської душі.

Є мови більш і менш розвинені, є мови. Що своїм чарівним звучанням здобули світову славу. Та наймилішою і найдорожчою для людини є її рідна мова. Бо рідна мова не тільки зберігає світлі спогади з життя людини й зв’язує її з сучасниками. В ній чується голос предків, відлунають перегорнені сторінки історії свого народу. Вона є тим найдорожчим і найміцнішим зв’язком, що з’єднує усі покоління народу в одне велика історичне живе ціла. Мова народу – це саме життя.

Рідна мова

В Україні споконвіку жили різні племена і народу, будуючи своє життя у взаємодопомозі й злагоді. Від них нам у спадщину дісталася багатюща українська мова, неперевершена народна поезія. Розмаїта музика й ясний миротворчий світогляд.

Упродовж віків український народ творив і шліфував свою мову, заносючи в мовну скарбницю переплавлені у ніжній душі добірні перлини пізнання, почуття, мрії. Той витворений народом світ мови оточує нас від народження. Переливаючись у безкрайньому океані звуків, неповторно звучить мелодія рідного слова. Але це не тільки предивні звуки, це й найтонші відтінки думок і переживань, щедро приготовані для нащадків. І кожне слово – виплекана народом квітка з неповторним ароматом. Щасливий той, хто пізнав у дитинстві чари рідного слова, виховавши у собі жагу пізнання і зберігши її протягом цілого життя.

Обереги

З давніх-давен одяг був для людини своєрідним оберегом, адже захищав її від холоду та спеки, а ще, як казали, від зла та біди. Наприклад, сорочка з вишитими коміром, низом, манжетами рукавів ніби обрамляла тіло та оберігала його. До речі, це стосувалося і головного убору: наші предки вважали, що вінок, хустка чи шапка – це посередники між людиною та вищим, небесним світом. Зображення кола було магічним знаком, символом сонячного світила. Саме тому споконвіків дівчата пов’язували навколо голови стрічку. Оберегом для давніх людей був і пояс. Для хлопчиків, яким виповнилося три роки, проводили спеціальний обряд «зав’язування

пояса». А про людину, яка поводить негідно, у народі кажуть: «Він зовсім розперезався!»

Могутнім оберегом завжди вважали вінок. Традиційно він налічував дванадцять квіток. Кожна з них мала своє значення: безсмертник символізував здоров'я, барвінок – життя та безсмертя людської душі, яблуневий і вишневий цвіт – материнську любов, ружа, мальва та півонія – віру, хміль – гнучкість і розум. Різнокольорові стрічки теж розташовувалися в певному порядку. Наприклад, світло-коричнева завжди була посередині, бо символізувала землю. (За календарем)

Гра «Спробуй переклади»

Кожній команді необхідно дібрати український відповідник до поданих слів та словосполучень. За кожну правильну відповідь – 1 бал

I команда

- Корчить из себя – удавати з себе
- Вознаграждение – винагорода
- Подписка на газеты – передплата на газети
- В другом месте – деінде
- Вилка – виделка
- Высшее образование – вища освіта
- Военкомат – військкомат
- Гололёд – ожеледиця
- Заказ – замовлення
- Выписка из протокола – витяг з протоколу

II команда

- Адрес – адреса
- Следующие предметы – такі предмети
- Явиться на работу – прийти на роботу
- На счет этого – щодо цього
- Результат – наслідок
- Решать в один голос – одноголосно ухвалювати
- Включить свет – увімкнути світло
- В этом отношении – з цього погляду
- Объявление – оголошення
- Гладить бельё – прасувати білизну

Шевченківське свято

«Будеш, батьку, панувати, поки живуть люди»

Штемпель Л.В., вчитель української мови та літератури

Мета: виховувати любов до рідної мови, скарбів поетичного слова України, вшанувати пам'ять видатного художника слова, патріота України – Т.Г.Шевченка, формувати культуру мовлення через красу і багатство рідної мови.

Обладнання: портрет Т.Г.Шевченка, хліб, свічка, гілка вишні, стрічки.

Учні стають півколом і беруться за руки під мелодію пісні про Т.Г.Шевченка

Учитель: В дні перемог і в дні поразок,
В щасливі дні, і в дні сумні
Іду з дитинства до Тараса,
Крізь глум юрби і суєту,
Ні, не в минуле, а в майбутнє,
До тебе я, Тарасе йду.

Учень: Ой, тернова ружа
На чолі стоїть!
Ой крута та круча,
Де Тарас стоїть
Ой крута та круча,
Де стоїть Тарас:

І крізь роки кличе,
Кличе, кличе, нас!

Учень: Коли в душі моїй тривога,
Коли в душі пекельний щем,
Іду до нього до живого,

У Всесвіті віршів й поем
І в дощ, і в сніг карбую кроки
І чую, дивлячись в блакить:
Реве та стогне Дніпр широкий.
Щоб розбудити всіх, хто спить.

Учень: Ой червона ружа
На столі стоїть
Ой крута та круча,
Де Тарас стоїть
Ой крута та круча,
Де стоїть Тарас,
І крізь роки кличе,
Кличе, кличе нас.

Учень: Я не один іду до нього –
Ідуть до нього тисячі.
Неначе грішники до Бога
Свої печалі несучи.
І доки в римах Заповіту
Вогонь поезії не згас.
Той рух до сонця не спинити,
Бо зветься сонце те – Тарас.

Ведучий: Шановні гості! Запрошуємо вас у царство мудрого й красивого, правдивого й цінного, сильного й ласкавого, доброго й мужнього слова. Слова видатного батька – Тараса Григоровича Шевченка.

Ведучий: В історії назавжди залишаються імена, які з гордістю вимовляє, пам'ятає і шанує людство. У перші березневі дні ми знову згадуємо великого сина нашого народу – Тараса Шевченка. Скільки років минуло з дня народження поета, проте і нині живе під сонцем України Кобзареве слово, слово великої, непогасної любові до свого народу, своєї землі.

Вчитель запалює свічку

Ведучий: Хай палає свічка,
Хай палає,
Поєднає нас вона в цей час.
Друзів голоси нехай лунають,
Слово й музика нехай еднають нас.

Звучить пісня «Заповіт»

Ведучий: В похилій хаті край села,
Над ставом чистим і прозорим
Життя Тарасику дала
Кріпачка-мати, вбита горем.

Входить молода мати з немовлям на руках

Мати: Сину мій, прости, що доля твоя буде тяжкою, бо народжений ти невільник – кріпаком. Сину мій, моя дитино! Яким воно буде, твоє майбутнє? Чи матимеш кусень хліба, свою господу, стріху над головою?

Відходить убік, виходить учениця і читає поезію «На панщині пшеницю жала»

Виходить стомлений батько, зупиняється біля матері...

Батько: Синові Тарасику з мого хазяйства нічого не треба: він буде неабияким чоловіком; з його буде або щось добре, або велике ледащо, для його моє наслідство нічого не буде значить або нічого не допоможе.

Йдуть зі сцени

Ведучий: Тепер просто неможливо уявити, що сталося б з Тарасом, з його геніальним поетичним талантом, художнім хистом, якби не було в його житті 22 квітня 1838 року.

Голос Тараса (*починає звучати з-за сцени*): Живу, учусь, нікому не кланяюсь і нікого не боюсь – велике щастя бути вільним чоловіком, робити, що хочеш, тебе не спинить (*говорить, виходячи на авансцену*).

Звучить пісня «Думи мої, думи мої»

Ведучий: Найкращий і найцінніший скарб доля дала йому лише по смерті – невмирущу славу і все розквітаючу радість, яку в мільйонах людських сердець знову й знову збуджуватимуть його твори.

До Шевченка-старшого на сцені приєднується Шевченко – молодший і вони по частинах читають поезію «Мені тринадцятий минало». По закінченні звучить музика у виконанні кобзи чи бандури.

Ведучий: Дякуємо Богу святому, що живемо не в такий вік, коли за слово правди людей на хрестах розпинали або на кострах палили. Не в катакомбах, не в вертепах зібралися ми славити великого чоловіка за його науку праведну: зібралися ми серед білого дня і всією громадою, складаємо йому щирю дяку за його животворне слово.

Учень 1: Щовесни, коли тануть сніги

І на рясті засяє веселка,
Повні сил і живої снаги
Ми вшановуєм пам'ять Шевченка.

Учень 2: Ти, Тарасе, сьогодні
Нас зібрав до купи.

І зійшлися у цій залі
Шевченка онуки.

Учень3: Хліб і сіль тобі, батьку, Тарасе,
Сьогодні підносимо... *(цей учень стоїть із хлібом на рушнику, який кладе на стіл перед портретом Шевченка)*

Вшанувати цю гостинність

Оплесками просимо *(присутні аплодують на честь Шевченка)*

Учень1: Ти зорею сяєш у прийдешнім віку,
Сходиш хлібом духовним на яр-рушнику.

У розкриллі земних і заобрійних трас
Височієш над світом, великий Тарас

Учень 2: Твій голос – повнить пшеничний колос,
Бо те, за що ми жили і боролись, -
Твій сон щасливий, зоря твоя,
Велика, вольна, нова сім'я...

Звучить пісня «Зоре моя вечірняя...»

Ведучий: Живими в пам'яті встають
Ярема, Гонта, Гамалія,
І Катерина, Ганна, і Лілея
В людські серця проклали путь

Танець дівчат під мелодію пісні «Вітер з гаєм розмовляє...»

Виходять герої Шевченкових творів

Катерина (проходить сценою з дитиною на руках і говорить сама до себе): Утік! Нема! Сина, сина батько одцурався! Боже ти мій! Дитя моє! Де дінуся з тобою? Москалики! Голубчики! Візьміть за собою...бо покину. Як батько покинув (застигає у непорушності).

Наймичка (виходить): А я ледве додибала до вашої хати, не хотілося на чужині одній умирати! Коли б Марка діждатися... Так щось тяжко стало! (Входить хлопець-Марко. Наймичка кидається до нього)

Наймичка: Марку! Проти мене! Я каралась! Весь вік в чужій хаті... Прости мене, мій синочку! Я... Я твоя мати.

Під сумну музику йдуть зі сцени

Сценка-колаж «Тополя»

1 русалка: Ходімо гріться!

Зійшов вже місяць!

2 русалка: Місяченьку! Наш голубоньку!

Ходи до нас вечеряти!

Посвіти нам... Он щось ходить!

Он під дубом щось там робить.

3 русалка: Полюбила чорнобрива

Козака дівчина.

Полюбила – не спинила,

Пішов та й загинув...

4 русалка: Пішла вночі до ворожки

Щоб поворожити:

Чи довго їй на сім світі

Без милого жити?

1 русалка: Пішла, вмила, напилася,

Мов не своя стала.

Вдруге, втретє та, мов сонна,

В степу заспівала.

Дівчина (під час монологу дівчини русалки пов'язують на її одяг, руки різнокольорові стрічки, а дівчина потихеньку підіймає руки вгору, перетворюючись на дерево)

Плавай, плавай, лебедонько,
По синьому морю,
Рости, рости, тополенько,
Все вгору та вгору!
Там десь милий чорнобривий
По полю гуляє,
А я плачу, літа трачу,
Його виглядаю.
Скажи йому, моє серце,
Що сміються люде,
Скажи йому, що загину,
Коли не прибуде.

2 русалка: Зілля дива наробило –
Тополею стала.
Не вернулася додому,
Не діждалась пари.

3 русалка: Прилітає зозуленька
Над нею кувати,
Прилітає соловейко
Щоніч щебетати.
Виспівує та щебече,
Поки місяць зійде,
Поки тії русалоньки
З Дніпра грітись вийдуть.

Під музику до балади «Причинна» русалки і дівчина йдуть зі сцени

Ведучий: Він був сином мужика – і став володарем у царстві духа. Він був кріпаком – і став велетнем у царстві людської культури. Він був самоуком – вказав нові, світлі і вільні шляхи професорам і книжним вченим. Десять літ він томився під вагою російської солдатської муштри, а для волі Росії зробив більше, ніж десять переможних армій. Доля переслідувала його в житті, скільки лиш могла, та вона не зуміла перетворити золота його душі на ржу, ані його любові до людей на ненависть і погорду, а віру в Бога – на зневіру і песимізм.

Ведучий: Доля не шкодувала йому страждань, але й не пожаліла втіх, що били із здорового джерела життя. Ось такий був і є для нас, українців, батько українського народу Тарас Шевченко.

*Музична композиція у виконанні учня школи із уривків до творів Шевченка
З'являється дівчина-Україна із вишневою гілкою у руках*

Україна: Завірюха стугоніла, вила,
А мороз гострив свій білий ніж;
А земля од ляку задубіла,
На вітрах крутилася скоріш;
Щулились дороги, мерзли хмари,
В сіру безвість зносила міста,
А дуби стругалися на мари,
На труну, на віко, на хреста.
Петербурзьким шляхом, по коліна
Грузнувши в заметах, боса йшла
Зморена, полатана Вкраїна,
Муку притуливши до чола.
Хурделяє хуга-хуртовина,
Засипає очі вщерть.
І біжить до сина Україна
Одганяти знавіснілу смерть.
Цілу ніч надворі виє хуга,
Плаче, деренчить в віконнім склі.
Ні дружини, ні дітей, ні друга –
Тільки гілка вишні на столі.

(ставить гілочку вишні із квіточками у вазу на столі із портретом Шевченка)

Ведучий: Доля не дала Шевченкові сімейного щастя, родинного тепла, взаємної любові, не було в поета навіть хатини – останньої мрії. Він мріяв про люблячу дружину, діток, про садок біля власної хати над Дніпром, та не судилось. Не судилось.

Учениця читає поезію «Садок вишневий коло хати...»

Ведучий: На дорозі життя Шевченко зустрів жінку, яку хотів розділити його самотність, та не судилося. Не дозволила доля стати Тарасові під вінець у церкві з подругою на все життя.

*Під звуки ліричної мелодії виходить дівчина і читає поезію І.Драча
«Далекий дівочий голос»*

Дівчина: Я тебе чекала роки й роки.

Райдугу пускала з рукава.

На твої задумані мороки,

На твої огрозені слова.

Я тебе в Закревській поманила,

Я душею билась в Репніній,

А в засланні крила розкрилила

В Забаржаді, смуглій і тонкій.

Ні мотиль-актриса Піунова,

Ні Лікери голуба мана

Цвітом не зронилися в грозову

Душу вільну, збурену до дна.

Я б тобі схилилася на груди,

Замість терну розсівала б мак.

Та мені зв'язали руки люди.

«Хай страждає, – кажуть, – треба

Хай у ньому сльози доспівають

У ненависть, в покару, в вогні».

І мене, знеславлену, пускають,

Щоб ридали вірші по мені.

Я – Оксана, вічна твоя рана,

Журна вишня в золотих роях.

Я твоя надія і омана.

Іскра не роздмухана твоя.

Хлопець (який виконував роль дорослого Шевченка):

Шануйте коми кожної пір'їну
В розкриллях білих ста його томів,
Що зносили до сонця Україну,
Яку лиш він до слова розумів.
Він був поетом волі і час неволі,
Поетом доброти в засланні зла,
Була у нього надзвичайна доля.
Та доля українською була.

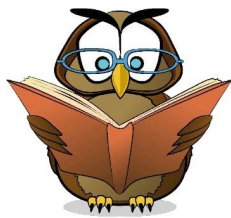
Дівчина: Жива

Душа поетова святая,
Жива в святих своїх речах.
І ми, читая, оживаєм,
Ічуем Бога в небесах.

Учнями виконуються перші 4 рядка «Заповіту» різними мовами світу (до шести),
закінчує учень останніми рядками українською мовою:

*...І мене в сім'ї великій
В сім'ї вольній, новій,
Не забудьте пом'янути
Незлим, тихим словом.*

Підсумки проведення тижня української мови та літератури

З 04 по 11 березня 2019 року вчителями української мови та літератури під гаслом «Ми – українці, і цим пишаємося!» був організований і проведений Тиждень української мови та літератури, з метою донести до учнів красу і багатство рідної мови; формувати відчуття краси рідної мови; розвивати мовленнєві здібності учнів; збагачувати словниковий запас; розширити кругозір учнів та поглибити знання життєвого і творчого шляху Т.Г.Шевченка, підвищувати рівень декламаторських здібностей, сприяти самореалізації кожного учасника, задіяного у програмі тижня; виховувати любов до рідної мови та розуміння її краси і необхідності для нашого життя.

Тиждень розпочався ознайомленням з планом роботи. Вчителями-мовниками (Андрощук М.С., Мудрою Н.І., Цимбалюк Л.І.) організовано інформаційний стенд «Цікаво знати!» та рубрику розгадування ребусів і кросвордів. У кабінеті української мови та літератури організовану книжково-ілюстративну виставку «Новинки української літератури».

21 лютого, у Міжнародний день рідної мови учні закладу взяли участь у написанні диктанту «Україна в нас одна».

Традиційно в закладі було проведено конкурс читців-декламаторів «Живи, Кобзарю, в пам'яті людській», де учні 1-11-х класів декламували поезії про українську мову, залюбки інсценізували уривки з творів Т. Г. Шевченка, І. Карпенка-Карого, І. Нечуя-Левицького, І. Котляревського та інших класиків літератури. Переможцем шкільного конкурсу читців-декламаторів стала учениця 3-А класу Григорієва Валерія (вчитель Лемех О.М.), яка представляла нашу школу на районному огляді-конкурсі читців-декламаторів.

04 березня, учні 1-11-х класів взяли участь у Всеукраїнській українознавчій грі «Соняшник».

Під час проведення тижня в закладі були організовані і проведені заходи, в яких учні взяли активну участь. Учасники мали змогу поринути у багатющий світ краси і принад рідної української мови, вшанувати пам'ять про видатних діячів нашого народу, продемонстрували глибокі знання з вивчених тем, творчо моделювали речення та показали достатній рівень знань під час проведених заходів.

Андрощук Марією Савеліївною проведено конкурс веселих та кмітливих «Українські казки, міфи, легенди, загадки, прислів'я» (5 клас), інтелектуальну гру «Калейдоскоп» (6 клас), лінгвістичну гру «Як ми говоримо» (11 клас).

Мудрою Ніною Іванівною проведено філологічний брейн-ринг (7 клас), вікторину «Юний мовознавець» (8 клас), інтелектуальну гру «Найрозумніший» (10 клас).

Цимбалюк Людмилою Іванівною проведено мовну вікторину «Подорож океаном рідної мови» (5, 6 класи), інтелектуальну гру «Мовний крос» (9 клас), організовано перегляд презентацій про життя і творчість Тарас Шевченка.

Штемпель Людмилою Володимирівною проведено Шевченківське свято «Будеш, батьку, панувати, поки живуть люди».

Учні старших класів постійно беруть участь в онлайн-олімпіадах з української мови на освітніх платформах «Всеосвіта», «На урок». Цього року учні нашого закладу взяли участь в онлайн-конкурсі «Садок вишневий коло хата» до Дня народження Шевченка на освітній платформі «Всеосвіта».

Тиждень був цікавим, захоплюючим, пізнавальним. Переможці і активні учасники тижня нагородженні грамотами.

